

Riikka Martikainen

MUSISOITU ÄÄNIMAAILMA
Menetelmä päiväkodin musiikkikasvatuk-
seen

Opinnäytetyö
Sosionomi

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Riikka Martikainen	Sosionomi (AMK)	Toukokuu 2018
Opinnäytetyön nimi		
Musisoitu äänimaailma – menetelmä päiväkodin musiikkikasvatukseen	50 sivua	25 liitesivua
Toimeksiantaja		
Imatran kaupunki/varhaiskasvatus		
Ohjaaja		
Karoliina Rötö		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatukseen uudenlainen menetelmä, joka edistää lasten kykyä kuunnella, oppia äänen ominaisuuksista sekä tutustua erilaisiin soittimiin ja näin oppia perusasioita musiikista uudella tavalla. Menetelmän nimi on Musisoitu äänimaailma. Menetelmän ajatuksena on laajentaa musiikkikasvatusta pelkkien lauluhetkien ulkopuolelle ja näin ollen tukea kaltaisia laulutaidottomia lastentarhanopettajia työssään.</p>		
<p>Työn teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään tietoa musiikkikasvatuksesta, jota tarvittiin menetelmän luomiseksi. Teoriatietoa on kerätty 4–5-vuotiaiden kyvystä äänen ominaisuuksien tutkimiseen, kuuntelukasvatuksesta sekä musiikillisesta keksinnästä. Taustatietona opinnäytetyölle on kerätty tietoa varhaiskasvatusta ohjaavista asiakirjoista, lastentarhanopettajan tehtävistä ja pedagogisesta suunnittelusta.</p>		
<p>Opinnäytetyössä selvitettiin Musisoitu äänimaailma -menetelmän käytännön toimivuutta sekä soveltuuko menetelmän osaksi varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta. Lisäksi selvitetään menetelmän soveltuvuutta käytettäväksi myös niille varhaiskasvattajille, jotka eivät tunne musiikkia vahvuudekseen. Opinnäytetyössä menetelmää testattiin lapsiryhmän kanssa. Testaukseen perustuvan kehittämisen avulla luotiin käytännössä toimiva menetelmä päiväkodin kuuntelu- ja musiikkikasvatukseen. Aineiston keräämiseen käytettiin haastatteluita, haastatteluja ja kyselylomaketta.</p>		
<p>Opinnäytetyössä Musisoitu äänimaailma -menetelmä todettiin käytännössä toimivaksi. Se soveltuu toteutettavaksi 4–5-vuotiaiden lasten kanssa osana varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta. Menetelmä noudattaa varhaiskasvatussuunnitelman musiikkikasvatukselle määrittelemää linjaa. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi Musisoitu äänimaailma -menetelmä, josta on luotu kirjallinen materiaali varhaiskasvattajien käyttöön. Menetelmä soveltuu työkaluksi menetelmän ohjaajan musikaalisuudesta riippumatta.</p>		
Asiasanat		
varhaiskasvatus, musiikkikasvatus, kuuntelukasvatus, luovat menetelmät		

Author (authors)	Degree	Time
Riikka Martikainen	Bachelor of Social Services	May 2018
Thesis title		50 pages
Palyed soundscape method for music education to kindergarten		25 pages of appendices
Commissioned by		
Imatra/early childhood education		
Supervisor		
Karoliina Rötö		
Abstract		
<p>The aim of this thesis was to create a new method for the music education at a kindergarten. The purpose of this method was to develop a child's ability to hear, know about sounds details and to learn more about different types of instruments. The method is named Played soundscape. This kind of method gives children a new way to learn the basic elements of music and extend educators' views of music education to more than just singing.</p> <p>The theoretical framework presented some information of the musical education, which was needed to create the method. The theory was collected about 4–5-year-old children's abilities to recognise sound details for hearing education and musical invention. As background research, the information of early childhood education documents, kindergarten teacher tasks and pedagogical planning were reviewed. In the thesis, the Played soundscape method was investigated in practical work together with its suitability for the music education of a kindergarten and its usability for unmusical educators. This potential was researched using observation, interviews and questionnaires. The method was tested with children and this way made it more practical.</p> <p>According to the results, the Played soundscape method was seen as practical. It can be used as part of 4–5-year-old children's music education at kindergartens. The method follows principle which Finnish early childhood education's program specifies for music education at kindergarten. This thesis produced the Played soundscape method and literary material for educators' use. The method was also a useful tool for unmusical educators.</p>		
Keywords		
early childhood education, kindergarten, music education, hearing education, creative method		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS.....	7
2.1	Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat	8
2.2	Lastentarhanopettajan tehtävät	9
2.3	Pedagoginen toiminta	9
3	MUSIIKKIKASVATUS PÄIVÄKODISSA	10
3.1	Musiikki on muutakin kuin laulamista.....	10
3.2	Kuuntelukasvatus osana musiikkikasvatusta.....	11
3.3	Musiikillinen keksintä	13
4	OPINNÄYTETYÖNI KULKU JA TUTKIMUSMENETELMÄT	13
4.1	Toiminnallinen kehittämisprosessi	15
4.2	Aineistonkeruu menetelmät	16
4.3	Aineistoanalyysi	18
4.4	Työni tavoitteet	19
5	MUSISOITU ÄÄNIMAAILMA -MENETELMÄN TESTAUS JA KEHITTÄMINEN	20
5.1	Menetelmän testauksen suunnittelu	21
5.1.1	Kuuntelu ja äänimaailman havainnointituokion suunnittelu.....	22
5.1.2	Äänien ominaisuuksien tutkimistuokion suunnittelu	22
5.1.3	Äänimaailman toteutustuokion suunnittelu.....	23
5.2	Toiminta ja havainnointi	24
5.2.1	Kuuntelu ja äänimaailman havainnointituokion toiminta ja havainnot	25
5.2.2	Äänien ominaisuuksien tutkimistuokion toiminta ja havainnot.....	26
5.2.3	Äänimaailman toteutustuokion toiminta ja havainnot	29
5.3	Reflektointi ja muutokset.....	31
5.3.1	Kuuntelu ja äänimaailman havainnointituokion muutokset.....	32
5.3.2	Äänien ominaisuuksien tutkimistuokion muutokset.....	34
5.3.3	Äänimaailman toteutustuokion muutokset	36

6	TULOKSET.....	38
6.1	Menetelmän käytännön toimivuus	38
6.2	Menetelmän soveltuvuus osaksi varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta.....	42
6.3	Menetelmän soveltuvuus työkaluksi myös varhaiskasvattajille, jotka eivät tunne musiikkia vahvuudekseen	43
7	POHDINTA.....	44
7.1	Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi.....	44
7.2	Johtopäätökset	45
7.3	Oma oppimisprosessi	47
7.4	Jatkotutkimukset.....	48
	LÄHTEET.....	49

LIITTEET

Liite 1. Menetelmän havainnointi lomakkeet

Liite 2. Ohjauksen/menetelmän arviointilomake henkilökunnalle

Liite 3. Haastattelupohja lapsille

Liite 4. Tutkimuslupahakemus

Liite 5. Lupakysely tutkimukseen osallistuneiden lasten vanhemmille

Liite 6. Menetelmä ohje ja menetelmässä käytettävät lomakkeet

Liite 7. Menetelmälomakkeiden versiot ennen kehittämistyötä

1 JOHDANTO

Ajatus Musisoitu äänimaailma -menetelmän kehittämistä syntyi, pohtiessani omaa asemaani musiikkikasvattajana päiväkodissa. Musiikin on todettu vaikuttavan lapsen aivojen kehitykseen ja varhaiskasvatukseen musiikkikasvatuksella on sanottu olevan tässä tärkeä rooli (Ruokonen 2011, 125). Itse olen lauluidoton ja koen perinteiset laulupainotteiset musiikkituokiot itselleni haastaviksi. Olen kuitenkin luova, joten halusin perehtyä tähän, ehkä vähemmälle huomiolle jäävään puoleen musiikkikasvatusta.

Esitettyäni idean työelämäkumppaninani toimivassa päiväkodissa, pidettiin tällaista menetelmä ajatusta kiinnostavana. Vastuu ryhmän musiikkihetkistä oli ryhmän lastentarhanopettajalla, joka oli hyvin musikaalinen ja omasi vahvan laulutaustan. Tästä syystä musiikkikasvatus ryhmässä oli erittäin laulupainotteista. Menetelmäni pidettiin tervetulleena kokeiluna musiikkihetkien monipuolistamiseksi niin lastentarhanopettajan kuin epämusikaalisempien lastenhoitajien puolesta.

Kuuntelukasvatuksen osuus menetelmäni yhtenä painopisteenä nousi ajatuksiini oman päiväkodista saadun kokemuksen myötä. Lapsiryhmässä ääntä riittää ja kuuntelu vaikutti usein olevan hiukan haastavaa, joten ajattelin kuuntelemaan pysähtymisen olevan hyvää harjoitusta lapsille. Ympäristön äänien kuunteleminen vaatisi hiljaisuutta, joka myös tuntui olevan tarpeellinen taito harjoitella. Äänien ominaisuuksien tutkiminen on R. Murray Schaferin kuuntelukasvatuksen yksi osa-alue (Kankkunen 2012) ja se oli myös luonnollinen jatkumo tässä menetelmässä päästäksemme haluttuun lopputulokseen eli äänimaailman toteuttamiseen.

Uuden, vuonna 2016 julkaistun varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan musiikkikasvatuksen tavoitteena varhaiskasvatuksessa on ”tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin” (Opetushallitus 2016, 42). Menetelmäni pyrkimys oli tuoda musiikkikasvatukseen uutta näkökulmaa, tuottaa erilainen musiikillinen kokemus lapsille ja saada heidät innostumaan musiikista, muutenkin kuin laulamisen

kautta. Tarkoituksena oli tarjota lapsille mielekästä toimintaa, joka mahdollistaa oman luovuuden käyttämisen ja kehittymisen. Toiminta oli suunniteltu pedagogisesti niin, että hauskan toiminnan ohella kehitettiin kuin huomaamatta lapsille tärkeitä ja ehkä uusiakin taitoja.

Menetelmän ajatuksena oli työstää lapsiryhmän kanssa musiikkiesitys, joka mukailisi yhdessä kuunneltua ja havainnoitua ympäristön äänimaailmaa. Menetelmän toteutus muodostui kolmesta toimintakerrasta, joista ensimmäinen oli kuuntelukerta, toisella keskityttiin äänien ominaisuuksien pohtimiseen ja kolmannella kerralla toteutettiin musiikkiesitys. Menetelmän tarkoitus on yhdistää toimivaksi kokonaisuudeksi kuuntelukasvatusta, äänien ominaisuuksien tutkimista ja äänien tuottamista lasten mielikuvitusta ja luovuutta käyttäen ja ruokkien.

Työni oli toiminnallinen opinnäytetyö. Tutkimuksen menetelmäntestausosan tein kehittämistyönä. Muokkasin toimintaa testauksen aikana aikaisempien ryhmien toiminnasta saamieni kokemusten perusteella. Testasin menetelmää yhdessä päiväkotiryhmässä, jossa on 4–5-vuotiaita lapsia. Keräsin aineistoa menetelmän toimivuudesta, käytettävyydestä ja soveltuvuudesta käyttäen havainnointia ja haastatteluja sekä lyhyttä kyselyä.

2 VARHAISKASVATUS

Kansainvälisesti varhaiskasvatuksen määritelmä on selkeä. Se on tavoitteellista, ryhmämuotoista opetus- ja kasvatustoimintaa, josta on vastuussa koulutettu henkilöstö (Heinonen ym. 2016, 26). Suomen varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatus määritellään lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi opetuksen, kasvatuksen ja hoidonkokonaisuudeksi, jossa pedagogiikka painottuu. Lain mukaan varhaiskasvatusta voidaan antaa päiväkodissa ja perhepäiväkodissa. (Varhaiskasvatuslaki 2015.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea oppimisen edellytyksiä. Varhaiskasvatukselta edellytetään myös leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön pohjautuvaa pe-

dagogista toimintaa. Laki asettaa määritelmät myös varhaiskasvatusympäristölle, lapsien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisille vuorovaikutussuhteille ja yhdenvertaisille varhaiskasvatusmahdollisuuksille. Lisäksi varhaiskasvatuksen tavoitteiksi määritellään tuentarpeen havaitseminen, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, lapsen osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien varmistaminen sekä lapsen huoltajien kanssa yhteistyössä toimiminen. (Varhaiskasvatuslaki 2015.)

2.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat

Varhaiskasvatusta koskevat asetukset on Suomessa määritelty varhaiskasvatuslaissa (2015). Varhaiskasvatuslakia täydentävät päivähoitoasetus ja sosiaalihuollon lainsäädäntö. Varhaiskasvatusta ohjaa ja varhaiskasvatuslakia täydentää Opetushallituksen laatima Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2016). Tämä dokumentti avaa varhaiskasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä lakia laajemmin. (Heinonen ym.2016, 23.)

Lisäksi YK:n ihmisoikeuksien julistus, lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus sekä perustuslain määrittelemät perusoikeudet, ovat taustavaikuttajina varhaiskasvatustoiminnassa. Euroopan unionin jäsenenä myös Euroopan unionin perusoikeudet ja Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksella on merkityksensä Suomen asioissa. (Heinonen ym.2016, 142-143.)

Varhaiskasvatuslaki edellyttää laatimaan jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman. Tästä dokumentista on käytävä ilmi tavoitteet lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia ajatellen sekä toimenpiteet näiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Jokaisella kunnalla tulee olla myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) pohjalta laadittu kunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. (Varhaiskasvatuslaki 2015.)

2.2 Lastentarhanopettajan tehtävät

Päiväkodissa tulee nykyisen lainsäädännön mukaan joka kolmannella henkilöstöön kuuluvalla olla lastentarhanopettajan kelpoisuus (Päivähoitoasetus 1992). Yleensä jokaista ryhmää kohden on yksi korkeakoulutettu lastentarhanopettaja (Heinonen ym. 2016, 74). Lastentarhanopettaja vastaa päiväkodissa lapsiryhmän pedagogiikasta ja toiminnan sisällöistä. Hän on vastuussa lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisesta. (Heinonen ym. 2016, 82.)

Varhaiskasvatus on tiimityötä. Lastentarhanopettaja on ryhmän henkilöstön tiiminvetäjä. Lastentarhanopettajan tehtävänä on valjastaa koko tiimin osaaminen ja yhdessä muun ryhmän henkilöstön kanssa toteuttaa pedagogiikkaa koostavaa laadukasta ja monipuolista varhaiskasvatusta. (Heinonen ym. 2016, 82, 83.) Toimintaa toteuttavat yleensä kaikki tiimin jäsenet, mutta vastuu toiminnasta ja sen pedagogisuudesta on lastentarhanopettajalla.

2.3 Pedagoginen toiminta

Pedagogisen toiminnan tulee olla tavoitteellista ja suunnitelmallista. Pedagogisessa toiminnassa tietoisesti edistetään lasten oppimista, hyvinvointia ja laaja-alaista osaamista. Lähtökohtana tällaiselle toiminnalle tulee olla lasten kiinnostuksen kohteet, tarpeet ja valmiudet sekä oppimisen alueet. (Opetushallitus 2017.)

Pedagoginen toiminta perustuu suunnitelmallisuuteen. Sen tulee tukea ja kehittää lapsen osaamista ja oppimista. Toiminta perustuu tietoon lasten kyvyistä, kehittyvistä kyvyistä sekä kehityksen tarpeesta. Pedagoginen toiminta on kokonaisvaltaista toimintaa lapsen hyvinvoinnin, kasvun, kehityksen ja oppimisen toteuttamiseksi. (Opetushallitus 2017.)

3 MUSIIKKIKASVATUS PÄIVÄKODISSA

Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa perustuu lapsen oikeuksien julistukseen, jonka mukaan lapsella on levon, vapaa-ajan, leikkimisen ja virkistystoiminnan lisäksi oikeus kulttuurielämään ja taiteisiin (Ruokonen 2011, 122). Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään musiikkikasvatus osaksi varhaiskasvatusta (Opetushallitus 2016).

Musiikkikasvatuksen tavoitteena varhaiskasvatussuunnitelmassa on määritelty musiikillisten kokemusten tuottaminen lapsille sekä kiinnostuksen vahvistaminen musiikkia kohtaan. Musiikkikasvatukseen kuuluu laulaminen, loruttelu, soittaminen, musiikin kuuntelu ja musiikkiliikunta. Näiden lisäksi lapsia tulee ohjata elämykselliseen kuuntelemiseen, äänimaiseman havainnointiin sekä kehittää lapsen kykyä musiikin eri elementtien tunnistamiseen leikinomaisen toiminnan kautta. Pienet musiikkiesitykset, niiden harjoittelu ja esittäminen tarjoavat lapsille onnistumisen iloa. (Opetushallitus 2016.)

Varhaiskasvatuksessa musiikkikasvatuksella pyritään luomaan sellainen musiikillinen oppimisympäristö, että lapsella on mahdollisuus saada musiikillisia elämyksiä, oppimisen kokemuksia musiikin kautta sekä tuntea onnistumisen iloa. Musiikkikasvatuksella pyritään kehittämään lapsen kokonaiskehitystä sekä oppimisedellytyksiä musiikin saralla. (Ruokonen 2009, 22.)

3.1 Musiikki on muutakin kuin laulamista

Musiikkipedagogi, säveltäjä ja musiikkikasvatuksen opettaja Soili Perkiön mukaan ”Musikaalisuus ei ole osaamista”, hänen mukaansa musiikkia voi tehdä rytmein ja erilaisia ääniä tuottamalla ja kokeilemalla. Perkiön mukaan ”Musikaalisuus on arkea, itsensä ilmaisemista, iloa ja yhdessäoloa.” (Ruohonen 2014.) Menetelmäni tukeutuu juuri tähän ajatukseen. Opettaakseen lapsille musiikkia, ei tarvitse olla lahjakas laulaja, vaan musiikki on paljon muutakin kuin laulua.

Erilaisiin soittimiin tutustuminen, musiikin tekeminen yhdessä ja pienimuotoiset musiikkiesitykset määrittellään varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksen tehtäviksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Jokaisen lapsen ilmaisu tulee tukea yksilöllisesti ja yhteisille luoville prosesseille tulee antaa mahdollisuus. (Opetushallitus 2016.) Soittaminen ja äänien tuottaminen antavat mahdollisuuden toteuttaa itseään musiikillisesti myös niille lapsille, jotka eivät koe laulamista mielekkääksi. Ruokosen (2009, 23) mukaan omat sävellykset ja äänikokeilut kehittävät lapsen ongelmanratkaisukykyä ja luovuutta.

Musiikilliseen oppimiseen liittyy isona osana äänen tutkiminen. Ääntä tutkimalla lapsi oppii tunnistamaan äänen eri ominaisuuksia. Tällaisia ominaisuuksia ovat sointiväri, voima, kesto ja taso. Äänen ominaisuuksiin voidaan tutustua ja oppia tunnistamaan niitä kuuntelemalla ja havainnoimalla. Lapsi osaa kuvailla ääntä adjektiivein. Äänenvoimakkuudesta lapsi oppii kuulemaan, onko ääni voimakas vai hiljainen tai koveneva vai hiljenevä. Äänen kesto on myös lapselle mahdollinen ymmärtää. Musiikin tempo on lapsen ymmärrettävissä oleva käsite, lapsi oppii kuulemaan, onko ääni tai musiikki nopeaa vai hidasta. Äänen ominaisuuksista taso eli korkeusero on lapselle havaittavissa. (Ruokonen 2009, 23-24.)

Musiikin vaikutusta lasten aivojen kehittymiseen on tutkittu ja on löydetty muun muassa viitteitä siitä, kuinka musiikin ominaisuuksien havaitsemisella voi olla vaikutuksia lukunopeuteen ja lukutarkkuuteen (Huotilainen 2009, 41). Ruokosen tutkimusten mukaan 4–5-vuotias lapsi tunnistaa äänen ominaisuuksia ja kykenee tekemään havaintoja äänistä. Tämän ikäiset nauttivat myös laulamista ja pystyvät reagoimaan tempoon. (Ruokonen 2001, 126.) Äänen eri ominaisuuksien tutkimista varhaiskasvatussuunnitelma kehottaa lähestymään leikinomaisella musiikillisella toiminnalla (Opetushallitus 2016). Tällaista toimintaa Musisoitu äänimaailma -menetelmä edustaa.

3.2 Kuuntelukasvatus osana musiikkikasvatusta

Kuuntelukasvatuksesta puhuttaessa tutkimuksissa viitataan usein vain erilaisen musiikin kuunteluun, joka ei tämän menetelmäni kannalta ole tarkoituksen mukainen kuuntelukasvatuksen muoto. Kuitenkin R. Murray Schafer nimisen

äänimaailman tutkijan, säveltäjän ja äänimaailman pioneerin pedagogiikan mukaan korvien ”puhdistamiseen” tulee käyttää arkipäivän ääniä. Äänikävely on keskeinen osa hänen pedagogiikkaansa. Äänikävelyn perusajatuksena on, että kävelijä on korvat avoinna rekisteröiden kaikki mahdolliset ympäristön äänet. (Kankkunen 2012, 138.) Schafer on kirjoittanut kirjan aiheesta kuuntelukasvatus, tähän on kerätty harjoituksia äänten ja äänimaiseman havainnointiin (Kankkunen ym. 2015). Näitä harjoitteita olen käyttänyt pohjana menetelmäni kuuntelukasvatusosiossa sekä osittain äänien havainnoinnin tukena.

Schaferin Kuuntelukasvatus -kirjassa esitellyissä harjoituksissa muun muassa listataan kuultuja ääniä, hänen mukaansa tämän harjoituksen voi tehdä kuka vain ja missä vain. Harjoitusta voi toistaa useissa eri ympäristöissä. Listoihin tehdään merkintöjä sen mukaan, mistä ääni kuuluu ja onko se jatkuva, toistuva vai kertaluontoinen. Lisäksi ääniä lajitellaan voimakkuuden ja liikkuvuuden tai pysyvyyden mukaan sekä mukana kulkeviksi ääniksi. (Kankkunen ym. 2015, 1-5.) Harjoitus on pitkä ja monitasoinen, mutta päiväkotikäisillä lapsilla keskityin niihin äänen ominaisuuksiin, jotka tämän ikäinen pystyy hahmottamaan eli voimakkuuteen, keston ja tasoon.

Suomessa kuuntelukasvatusta on nostanut esiin jo 1960-luvulla Liisa Tenkku yhdessä Ellen Urhon kanssa. He alkoivat korostaa musiikinopetuksessa luovuutta ja lapsen osuutta. Tenkun kokeilut myrskyn äänten synnyttämisestä oppilaiden voimin ja tämän synnytetyn äänimaailman tallentamisesta johti ajatukseen äänten sointivärien tärkeydestä. Tässä ajatusmaailmassa, jossa äänet ja häly koetaan yhtä tärkeänä kuin sävelet, nousi esiin sointiväri perinteisten rytmien ja sävelien sijaan. Tällainen ajattelu antoi jokaiselle lapselle mahdollisuuden osallistua musiikin tekemiseen musikaalisuudesta riippumatta. Tätä uutta suuntaa kuvattiin nimellä ”sointiväri kasvatus”. (Sibelius-Akatemia 2009.) Tätä pidetään suomalaisena kuuntelukasvatuksena, koska tärkeä havainto oli ottaa kuulohavainnot musiikinopetuksen lähtökohdaksi (Kankkunen ym. 2015, IV).

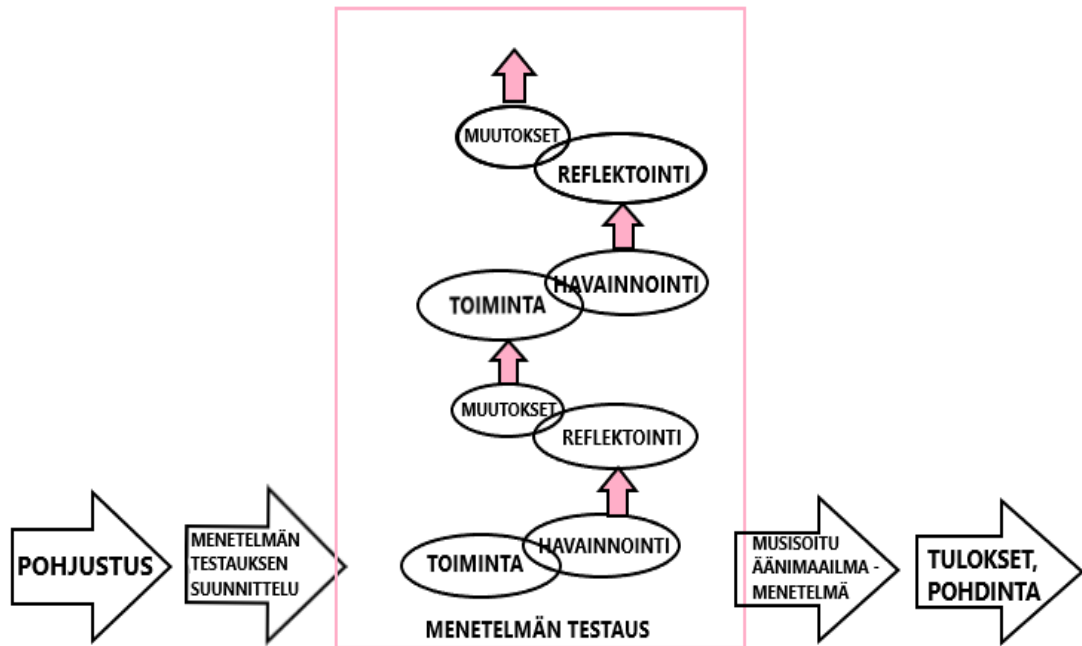
3.3 Musiikillinen keksintä

Tarinasäveltäminen on Hanna Hakomäen luoma menetelmä, jossa luodaan jollakin soittimella yhden lapsen kanssa, tämän tunteisiin tai kokemuksiin perustuva sävellys. Tämä menetelmä vaatii ”tarinasävellyttäjältä” musikaalisuutta ja tuotos on sävellyksenomainen teos. (Hakomäki 2007, 15–17.) Omassa menetelmässäni pääpaino on kuuntelemisessa, äänen tutkimisessa ja ominaisuuksiin perehtymisessä sekä tuottamistapojen keksimisessä ja soittamisessa.

Äänimaailman luontia voisikin kuvailla parhaiten säveltämisen sijaan musiikilliseksi keksinnäksi. Tätä käsitettä on tarkoitettu käytettäväksi juuri silloin, kun halutaan tehdä eroa ammattimaiseen säveltämiseen tai laulukirjoittamiseen. Termillä viitataan luovaan toimintaan, joka edistää musiikin ymmärtämistä ja musiikillista ajattelua. Lisäksi se on ilmaisullisuuteen virittäytymistä tekemällä taidetta. Suomessa musiikkikasvatuksessa tällainen luova tuottaminen ei ole kovin yleinen lähestymistapa toisin kuin vaikka Britanniassa. (Väkevä 2011, 39-40.)

4 OPINNÄYTETYÖNI KULKU JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyöni koostuu pohjustuksesta, menetelmän testauksen suunnittelusta, menetelmän testauksesta ja valmiin Musisoitu äänimaailma -menetelmän toimivuutta, käytettävyyttä ja ominaisuuksia koskevista tuloksista ja pohdinnasta. Tämä opinnäytetyöni kokonaisuus ilmenee kuvassa 1. Opinnäytetyöni etenee pääasiallisesti Salosen (2013, 20) kehittämistoiminnan konstruktivistisen mallin mukaisesti. Menetelmän testausosio on toteutettu mukaillen ja soveltaen perinteistä toimintatutkimuksen spiraalimallia (Heikkinen ym. 2010, 81).

Kuva 1. Opinnäytetyöni kulku

Pohjustusvaiheessa olen etsinyt tietoa sekä opinnäytetyöni taustaksi että menetelmäni luomiseksi. Tässä vaiheessa on luotu Musisoitu äänimaailma -menetelmän pohja teorian tietoon peilaten. Menetelmäni luomiseksi käytin Inkeri Ruokosen tutkimaa tietoa lapsen musiikillisesta kehityksestä sekä äänimaisematutkimuksen pioneerin R. Murray Schaferin kuuntelukasvatustietoutta.

Pohjustusvaiheessa valitsin tarvittavat tutkimusmenetelmät sekä määrittelin työni tavoitteet. Menetelmän testauksen suunnitteluvaihe piti sisällään menetelmän testauksen käytännön asioiden suunnittelun. Menetelmän testausvaihe sisälsi menetelmään sisältyvien kolmen toimintatuokion testauksen, havainnoinnin, reflektoinnin sekä havainnointiin ja reflektointiin pohjautuvat muutokset toimintatuokioihin sekä uudelleen testauksen. Testausvaiheen kokonaisuudesta syntyi tuotoksena Musisoitu äänimaailma -menetelmä, josta kerättiin palautetta ja informaatiota haastattelujen, kyselylomakkeen ja havainnoinnin avulla. Tätä kerättyä informaatiota käsitellään tulokset- ja pohdintaosiossa tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Edellä mainitut opinnäytetyöni kokonaisuuden vaiheiden sisällöt on esitetty tiivistettynä taulukossa 1.

Taulukko 1. Opinnäytetyöni kulun vaiheiden sisällöt

POHJUSTUS	MENETELMÄN TESTAUKSEN SUUNNITTELU	MENETELMÄN TESTAUS	MUSISOITU ÄÄNIMAAILMA -MENETELMÄ	TULOKSET, POHDINTA
<ul style="list-style-type: none"> Tiedon haku opinnäytetyön taustatiedoksi Tiedon haku menetelmän luomista varten Tutkimusmenetelmien valinta Työn tavoitteiden kuvaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Menetelmään sisältyvien toimintatuokioiden sisällön ja rungon suunnittelu Käytännön toteutuksen suunnittelu 	<ul style="list-style-type: none"> Menetelmään sisältyvän kolmen toimintatuokion testaus käytännössä Toimintatuokioiden käytännön toteutuksen havainnointi Toimintatuokioiden käytännön toteutuksen reflektointi Havainnointiin ja reflektointiin perustuvat muutokset menetelmän toteutukseen Muutoksien jälkeinen käytännön toteutus ja tämän havainnointi, reflektointi ja lisä muutoksien tarve 	<ul style="list-style-type: none"> Menetelmän testauksesta ja kehittämisestä syntynyt valmis tuotos 	<ul style="list-style-type: none"> Aineiston keruulla saadun informaation analysointi ja jakaminen Tutkimuskysymyksiin vastaaminen Johtopäätökset Jatkotutkimus ehdotukset Oma oppiminen

Opinnäytetyöni oli toiminnallinen kehittämistyö, jossa toiminnan tarkoituksena oli testata menetelmää ja kehittää sitä toimivaksi työkaluksi varhaiskasvatuksen musiikkikasvatukseen. Tutkimusotteeni aiheeseen oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään kehitettyä toimintaa. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole löytää totuutta tutkittavasta asiasta. Laadullisessa tutkimuksessa tulkitaan toimintaa ja tulkinnan perusteella tutkimuksessa luodaan tutkittavasta asiasta malleja, ohjeita, toimintaperiaatteita ja kuvauksia. (Vilka 2005, 98.)

4.1 Toiminnallinen kehittämisprosessi

Kehittäminen lähtee liikkeelle ongelman havaitsemisesta. Kehittämisprosessi muodostuu suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin toistumisesta toiminnan kehittämiseksi. (Heikkinen ym. 2010, 78–79.) Ongelmana

tässä tutkimustani koskevassa tapauksessa oli varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksen rajautuminen usein vain lauluhetkiin. Tästä ongelmasta syntyi idea musiikkikasvatuksen menetelmään, joka painottuu muihin musiikkikasvatuksen osa-alueisiin. Tämän menetelmän suunnittelu, testaus, havainnointi ja reflektointi toiminnan kehittämistarkoituksessa loivat kehittämisprosessin.

Opinnäytetyössäni pyrin tulkitsemaan havainnoinnin ja tutkimuspäiväkirjan avulla menetelmäni toimivuutta ja kehittämiskohteita. Toiminnan testauksen perusteella kehitin menetelmää toimivaksi malliksi. Haastattelujen ja kyselylomakkeen perusteella hankin aineistoa siitä, koettiin menetelmä käyttökelpoiseksi, toimivaksi ja tarpeelliseksi. Testauksen ja näiden keräämiä aineistojen perusteella toteutin lopuksi päiväkodin ja muiden menetelmästä kiinnostuneiden käyttöön kirjallisen materiaalin menetelmän toteuttamiseksi.

4.2 Aineistonkeruu menetelmät

Aineistonkeruuseen käytin menetelminä havainnointia ja haastatteluja, jotka ovat laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä (Kananen 2014, 21, 25, 27). Lisäksi tein lyhyen kyselylomakkeen menetelmäni tarpeellisuuden ja toimivuuden arvioimiseksi lapsiryhmän varhaiskasvattajille (liite 2). Menetelmän suunnittelu- ja testausvaiheen ajan pidin tutkimuspäiväkirjaa.

Tutkimuspäiväkirjan tarkoituksena oli jäsentää omia ajatuksiani tapahtumista. Lisäksi päiväkirja toimi havainnoinnin välineenä havainnointilomakkeiden lisäksi. Tutkimuspäiväkirjassani seurasin tutkimuksen etenemistä, havainnointitestiryhmien ilmapiiriä tutkimuksen aikana sekä havainnoin omaa toimintaani ja sen vaikutusta tutkimuksen kulkuun. Kuten Huovinen ja Rovio ohjeistavat tutkimuspäiväkirjan käytöstä. (Heikkinen ym. 2010, 107.)

Aineistonkeruumenetelmäksi havainnointi valikoitui useasta eri syystä. Havainnointi on hyvä menetelmä työskennellessä lasten ja nuorten kanssa. Se oli myös luonnollisesti tähän tutkimukseen sopiva aineistonkeräämismuoto, koska olin itse kiinteänä osana toimintaa. Täsmällisemmin havainnoinnin muoto oli osallistuva havainnointi. Osallistuva havainnointi tapahtui ennalta valituista näkökulmista (Vilkkä 2006, 38, 44).

Menetelmää havainnoitaessa kiinnitin huomiota lapsien osallistumiseen ja kykyihin suoriutua menetelmän asettamista tehtävistä sen eri osa-alueilla. Havainnoinnilla sain tärkeää tietoa menetelmän sopivuudesta tarkoitukseensa ja käytännön toimivuudesta. Näitä valittuja näkökulmia ajatellen tein etukäteen menetelmän havainnointikaavakkeet (liite 1), joihin havaintoja oli helppo kirjata ja valitut näkökulmat pysyivät mielessä havaintoja kirjattaessa. Suoritin havainnointikaavakkeiden täyttämisen heti havainnoitavien tilanteiden jälkeen asioiden ollessa vielä tuoreessa muistissa.

Haastattelut palvelevat tarkoitustaan silloin kun halutaan kysyä ihmisten kokemuksia puheen muodossa (Vilkkä 2005, 100). Tämä oli luonnollinen ratkaisu kerätä kokemuksia omassa tutkimuksessani, koska lapset olivat päiväkotikäisiä eivätkä näin ollen ole luku- ja kirjoitustaitoisia, jolloin kyselylomake ei heidän kohdallaan tullut kyseeseen. Haastattelut toteutin teemahaastatteluina, joissa valitsin tietyt tutkimukseni kannalta tärkeät teemat, joita haastattelussa kysyttiin (Vilkkä 2005, 101). Haastattelupohjassa (liite 3) käytin havainnollistavia hymynaamoja helpottaakseni lasten tuntemuksien määrittelyä ja kysymyksiin vastaamista.

Kyselylomake menetelmäni toimivuudesta (liite 2) sisälsi vain muutamia kysymyksiä toimintatuokiota kohden liittyen menetelmän toimivuuden ja tarpeellisuuden arviointiin. Lisäksi tiedustelin vastaajien omakohtaisia tuntemuksia heidän omasta musikaalisuudestaan. Näiden tarkasti rajattujen kysymysten oli tarkoitus auttaa vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Esitin joitain kysymyksiä myös ohjaustaitojani koskien saadakseni käsityksen siitä, vaikuttiko ohjaamiseni jollain erityisellä tavalla menetelmän kulkuun. Kysely jaettiin kolmelle menetelmäni seuranneelle varhaiskasvattajalle ja kolmelle, jotka arvioivat menetelmäni ainoastaan laatimani menetelmäohjeistuksen ja menetelmässä käytettävien lomakkeiden perusteella. Jälkimmäisiä ei luonnollisesti veloitettu vastaamaan ohjaustani koskeviin kysymyksiin.

4.3 Aineistoanalyysi

Toiminnallisessa opinnäytetyössä aineiston analyysi ei ole niin täsmällistä ja järjestelmällistä kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Usein toiminnallisessa opinnäytetyössä riittää, että aineistonkeruumenetelmin saatava tieto on suuntaa antavaa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57, 63.) Analyysissa aineistosta poimittiin tutkimusongelman kannalta olennainen tieto. Aineistoanalyysissa kerätty materiaali tiivistettiin tutkimuksen tarpeisiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Aineistoanalyysissä poimin keräämästäni materiaalista olennaiset kohdat tutkimuskysymyksiini vastaamiseksi. Havainnoinnissa nämä kohdat olivat kehittämisvaiheessa lasten osallistuvuutta sekä kykyjä koskevia asioita ja menetelmän lopullista toimivuutta analysoitaessa keskityin siihen, kuinka tuokiot olivat käytännössä onnistuneet. Lasten haastatteluista analysoin heidän innostuneisuuttaan toiminnasta, koska tämä oli olennainen mittari menetelmän käytettävyydelle. Aikuisten kyselylomakkeista keskityin kehittämisvaiheessa poimaan ohjaamistani koskevaa palautetta ja lopullisen menetelmän analysoinnissa merkityksellistä oli menetelmän toteutettavuus ja soveltuvuus päiväkohtiin.

Aineistoanalyysia helpotti erityisesti etukäteen jäsennetyt ja tarkasti rajatut havainnointialueet ja kysymykset niin menetelmän arviointi-lomakkeessa (liite 2), menetelmän havainnointi-lomakkeessa (liite 1) kuin haastatteluissakin (liite 3). Aineistonkeruumateriaali oli laadittu niin, että tutkimuksen kannalta olennaimmat asiat eli menetelmän toimivuus ja tarpeellisuus olivat päärooleissa. Pohdin, kehitin ja analysoin toimivuutta niin menetelmän kulkua havainnoidesani kuin tutkimuspäiväkirjaa kirjoittaessanikin. Myös kyselylomake käsitteli pääasiassa menetelmän käytettävyyttä ja tarpeellisuutta.

Lapsia haastatellessani tiedustelin heidän mielipidettään toiminnasta. Haastattelussa kysyin yleisen mielipiteen lisäksi mukavimpia ja tylsimpiä asioita niin menetelmässä kokonaisuutena kuin toimintakerroittain. Näillä kysymyksillä halusin saada selville lasten ajatuksia, koska lapset ovat toiminnan kohde ja on menetelmän käytettävyyden ja tarpeellisuuden kannalta erittäin olennaista,

miellyttikö toiminta heitä. Tietenkin lasten suhtautuminen kävi ilmi toimintaa havainnoidessa, mutta mielestäni oli tärkeää, että kohderyhmä sai myös äänensä kuuluville.

4.4 Työni tavoitteet

Työni tavoitteena oli testata uudenlaista suunnittelemani menetelmää lasten kanssa. Testauksen ja siihen pohjautuvan menetelmän muokkaamisen avulla oli tarkoituksena luoda käytännössä toimivan menetelmän päiväkodin kuuntelu- ja musiikkikasvatukseen. Menetelmän ideana on laajentaa musiikkikasvatustähtämystä pelkkien lauluhetkien ulkopuolelle ja näin ollen tukea kaltaisiani laulutaidottomia ja epämusikaalisia lastentarhanopettajia työssään.

Menetelmän tavoitteena on edistää lasten kykyä kuunnella, oppia äänen ominaisuuksista sekä tutustua erilaisiin soittimiin ja näin oppia perusasioita musiikista uudella tavalla. Hyödyn saajina ovat lapsien lisäksi päiväkodissa lasten kanssa työskentelevät aikuiset. Ajatuksena oli antaa heille uusi työkalu musiikkikasvatukseen ja herätellä heitä myös kuuntelukasvatuksen saralla.

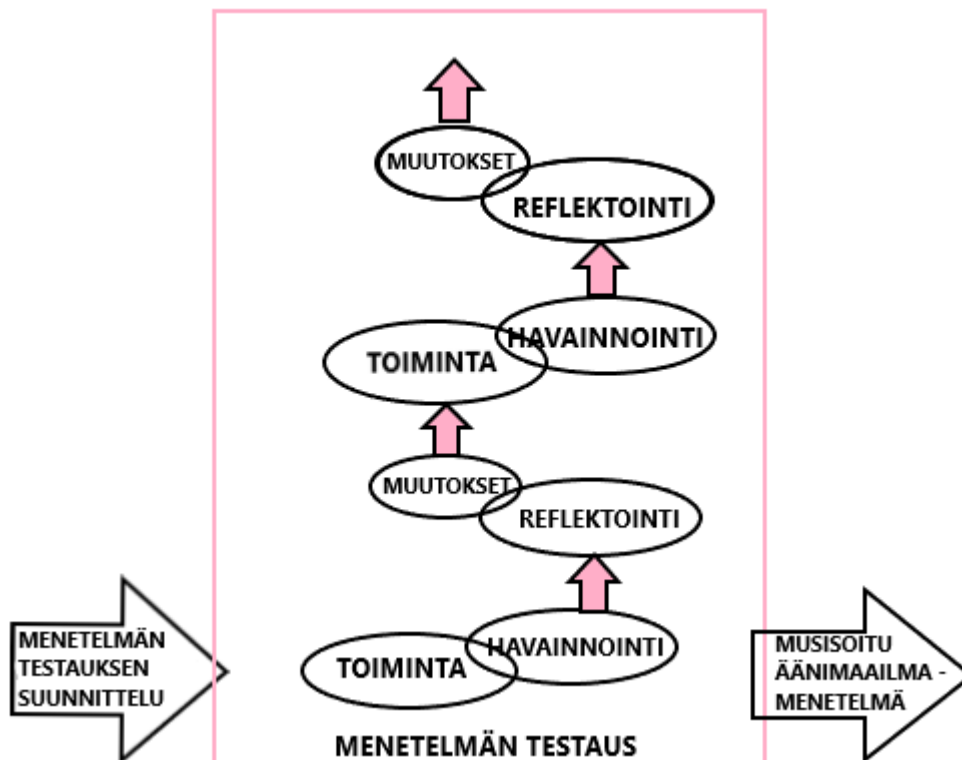
Musiikki ja musiikkikasvatus ovat tutkitusti tärkeitä lasten kehitykselle. Tätä silmällä pitäen halusin tulevana lastentarhanopettajana kehittää omaa musiikkikasvatuksen tuntemustani ja kerätä kokemusta varhaiskasvattajana musiikin saralla. Tavoitteena oli laajentaa omaa tietämystäni musiikkikasvatuksesta ja sen tärkeydestä lapsen kehitykselle sekä saada tarttumapintaa itselle vieraaksi jääneeseen aiheeseen. Olin siis itse yksi useista hyödynsaajista tässä projektissa.

Kuuntelukasvatus päiväkodissa ei ollut oman kokemukseni mukaan, eikä myöskään löytämieni tutkimusten valossa, kovin yleistä tai organisoitua päiväkotimaailmassa. Opinnäytetyössäni halusin selvittää, onko tällaista kuuntelu- ja musiikkikasvatusta mahdollista toteuttaa päiväkotikäisten lasten kanssa ja pidetäänkö tätä tarpeellisena päiväkodissa varhaiskasvattajien näkökulmasta.

Ensisijaisesti opinnäytetyössä oli tarkoitus selvittää, toimiiko Musisoitu äänimaailma -menetelmä käytännössä. Muita vastausta vaativia kysymyksiä olivat, soveltuuko menetelmäni osaksi varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta ja soveltuuko se käytettäväksi myös niille varhaiskasvattajille, jotka eivät tunne musiikkia suurimmaksi vahvuudekseen. Näitä asioita pyrin saamaan selville havainnoinnin, haastattelujen ja kyselylomakkeen avulla.

5 MUSISOITU ÄÄNIMAILMA -MENETELMÄN TESTAUS JA KEHITTÄMINEN

Menetelmän kehittäminen tapahtui menetelmän testaamisen kautta. Testausprosessissa toimintaa testattiin lapsiryhmän kanssa käytännössä. Havainnoin toimintaa, reflektoin näkemääni ja kokemaani ja tein muutoksia menetelmään tarpeen mukaan kehittäen toimintaa paremmaksi kokonaisuudeksi. Tästä menetelmän testauksesta syntyi lopulta Musisoitu äänimaailma -menetelmä. Menetelmän testausta edelsi menetelmän suunnitteluvaihe, jossa loin käytännöt menetelmän testaamiselle sekä menetelmän runkona toimivat lomakkeet. Tämä menetelmän testausprosessi on kuvattuna kuvassa 2.

Kuva 2. Menetelmän testausprosessi

5.1 Menetelmän testauksen suunnittelu

Menetelmäni suunnittelun aloitin jo opinnäytetyön pohjustus vaiheessa etsimällä teoretietoa siitä, mitä kaikkea musiikkikasvatukseen varhaiskasvatuksessa kuuluu. Tähän käytin apuna varhaiskasvatusta ohjaavia asiakirjoja sekä erilaisia artikkeleja lapsen musiikkikasvatuksesta. Näiden materiaalien perusteella hahmottelin menetelmän, joka yhdistää eri musiikkikasvatuksen vähemmälle huomiolle jääviä osa-alueita. Osa-alueiksi valikoituivat kuuntelukasvatus, äänien ominaisuuksien havainnointi ja kuullun äänimaailman toteuttaminen musiikillisen keksinnän keinoin.

Menetelmän testauksen suunnitteluvaiheessa suunnittelin menetelmän vaiheiden käytännön toteutuksen ja etenemisen sekä tarvittavat materiaalit. Jaoin kolme valikoitunutta osa-aluetta kolmeksi eri toimintakerraksi, joista puhun jatkossa toimintatuokioina. Ensimmäinen toimintatuokio sisältäisi ympäristön äänien kuuntelua ja kuultujen äänien kuvailua. Toisessa toimintatuokiossa keskityttäisiin näiden ensimmäisellä kerralla kuultujen äänien ominaisuuksiin sekä pohdittaisiin kuinka saisi kuulumaan samankaltaisen äänen. Kolmannessa ja viimeisessä tuokiossa toteutettaisiin ensimmäisellä kerralla kuultu äänimaisema lapsien toisella kerralla määrittelemän keinoin.

Toimintatuokiot suoritettaisiin pienryhmissä, joissa jokaisessa olisi noin 4–5 lasta. Kaksi ryhmää muodostuisi 4-vuotiaista ja kaksi ryhmää 5-vuotiaista lapsista. Ryhmäjaot neljä- ja viisivuotiaiden ryhmiin syntyi, jotta saisin vastauksen menetelmän toimivuudesta ikäryhmäkohtaisesti. Halusin selvittää, onko menetelmän kaikki vaiheet soveltuvia kummankin ikäisille lapsille. Kehittämistyötä ajatellen lapsien jakaminen pienryhmiin ikäkohtaisesti oli pieni riski, jos tämä olisi aiheuttaisi suuria eroja lapsien kyvyissä. Teoriatiedon valossa näin ei kuitenkaan ollut, joten päädyin suunnitelmassani tähän ratkaisuun.

Jokaisen toimintakerran toteuttamista varten loin lomakkeen (liite 7), jonka tarkoituksena on helpottaa menetelmän toteuttamista ja osaltaan lisätä lapsien osallisuutta. Lomakkeen seuraamisen toimintakerralla oli tarkoitus mahdollistaa tuokion sujuva toteuttaminen. Lomakkeet toimivat menetelmän toteuttamisen runkona.

5.1.1 Kuuntelu ja äänimaailman havainnointituokion suunnittelu

Menetelmän ensimmäinen osa-alue on kuuntelukasvatus, joka mainitaan suoraan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2016) näin ”Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin.”. Tulkintani mukaan tätä voitiin toteuttaa kuuntelemalla ympäristön ääniä. Kuuntelukasvatusta tutkiessani löysin äänimaisematutkija R. Murray Schaferin opit ja harjoitteet kuunteluun (Kankkunen ym. 2015).

Kuuntelukasvatustuokion tavoitteena oli saada lapset keskittymään, hiljentymään ja pysähtymään kuuntelemaan. Tähän ajattelin toimivimmaksi tavaksi ympäristön äänien kuuntelun. Ympäristön äänien kuuntelu vaatii keskittymistä ja omaa hiljaisuutta. Löysin omaan ajatukseeni erittäin hyvin sopivan pohjan Schaferin harjoitteista, joten päätin hyödyntää sitä (Kankkunen ym. 2015). Schaferin harjoitteet on suunnattu lähinnä kouluikäisille lapsille ja siitä ylöspäin, joten sovelsin harjoitteita nuoremmille lapsille sopivammiksi. Lomakkeen kuuntelukerran rungoksi (liite 7) loin hyvin pitkälti Schaferin kuuntelukasvatusharjoitteisiin perustuen.

Tuokiota suunnitellessani mietin muun muassa kuunteluympäristöä niin, että lapsilla olisi mahdollisuus kuulla lyhyessä ajassa monipuolisesti ääniä. Kuuntelualueen tuli kuitenkin olla syrjässä häiriötekijöistä, ei muiden lasten seassa päiväkodin pihalla. Kuuntelujaksot suunnittelin niin, että ne koostuivat useasta lyhyestä jaksosta, koska uskoin tämän olevan helpompaa pienille lapsille. Pitkäjaksoinen hiljaa oleminen ja keskittyminen olisi voinut osoittautua mahdottomaksi, varsinkin ryhmässä, jossa oli eritasoisia lapsia. Huomioin suunnitelmassa myös sen, että kaikki lapset pääsisivät osallistumaan kertomalla vähintään yhden kuulemansa äänen.

5.1.2 Äänien ominaisuuksien tutkimistuokion suunnittelu

Toinen osa-alue menetelmässä oli äänien ominaisuuksien tutkiminen. Tähänkin osa-alueeseen on olemassa suora viittaus varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, ”Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa,

sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta.” (Opetushallitus 2016). Tämän osion tarkoitus oli herätellä lasten omaa luovuutta ja mielikuvitusta kehitellessä toteuttamistapoja kuulluille äänille. Tätä osiota varten etsin teoriatietoa siitä, mitä ominaisuuksia äänistä 3–5-vuotiaat lapset ovat kykeneviä havaitsemaan.

Teoriatiedon mukaan 3–5-vuotias lapsi pystyy havaitsemaan äänen ominaisuuksista sointiväriin, voiman, keston ja tason sekä osaa kuvailla ääntä adjektiivein (Ruokonen 2009). Näiden ominaisuuksien havainnointiin keskityttiin toisella toimintakerralla. Ominaisuuksien miettimisen perusteella pohdittiin, mistä tai miten saataisiin kuulumaan samankaltainen ääni. Teoriatiedon perusteella sekä edelleen hiukan hyödyntäen Schaferin harjoituksia (Kankkunen ym. 2015) loin pohjan toiselle toimintatuokiolle ja siinä käytettävälle lomakkeelle (liite 7).

Tuokiota suunnitellessa päätin ottaa soittimet näkyville tuokion ajaksi motivoitakseni ja innostaakseni lapsia äänien suunnitteluun. Suunnittelin, että soittimia voidaan kokeilla yhdessä ja pohtia, mille soittimesta lähtenyt ääni kuulostaa, jollei mielikuvitus ja luovuus heräile itsestään. Halusin säilyttää toiminnan mahdollisimman lapsilähtöisenä ja välttää liikaa johdattelua. Toivoin lasten itse kokeilevan ja keksivän äänten tuottamistapoja.

5.1.3 Äänimaailman toteutustuokion suunnittelu

Kolmas osa-alue oli kuullun äänimaailman toteuttaminen. Tämän osion ajatuksena oli ryhmätoiminta, yhdessä tekeminen ja musisointi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tähän toimintaan kannustetaan sanoin, ”Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.” (Opetushallitus 2016).

En ollut etukäteen määritellyt, kuinka äänet tulee toteuttaa, mutta taustalla oli ajatus soittamisesta soittimin ja kehon äänin. Lisäksi tälläkin kerralla oli vielä ajatuksena paneutua äänien ominaisuuksiin ja siihen, että kaikki äänet pääse-

vät kuuluville esityksessä oikeassa suhteessa. Ajatuksenahan oli luoda ensimmäisellä kerralla kuultua äänimaisemaa mukaileva tuotos. Tätä toimintakertaa varten loin pohjan edellisiä tuokioita hyödyntäen, jotta toiminta säilyisi yhtenäisenä ja edellisillä kerroilla käsitellyt asiat palautuisivat mieleen tälle kerralle.

Äänimaailman toteutustuokion toimintaa suunnitellessani lähtökohtana oli se, että lasten täytyy saada kuulla oma tuotoksensa. Tähän oli ratkaisuna esityksen nauhoittaminen. Nauhoittaminen onnistuu nykypäivänä helposti puhelimella, jota itsekkin hyödynsin tähän tarkoitukseen. Nauhoituksen ajatuksena oli toimia sekä toteutetun äänimaailman kuuntelun mahdollistajana että hauskana ja innostavana elementtinä lapsille. Nauhoituksesta tuli kuunnella, pääsivätkö kaikki äänet kuuluville ja kuulostiko äänimaailma lasten mielestä oikealle. Esitystä toistettiin, nauhoitettiin, nauhoitetta kuunneltiin ja pohdittiin niin monta kertaa, että lapset olivat itse esitykseensä tyytyväisiä.

Äänimaailman toteutustuokiollekin tein toimintaa ohjaavan lomakkeen (liite 7). Lomakkeesta käy ilmi, miten lapset ovat halunneet äänet toteutettavan sekä kuinka usein ja millä voimakkuudella niiden tulee kuulua. Lomakkeen tarkoituksena oli tässä toimia niin toimintatuokion runkona kuin ohjaajan tukena käytännön toteutuksessa. Ohjaajalla oli tässä tuokiossa vastuullinen tehtävä jakaa vuoroja äänien toteuttajille lomakkeeseen merkatun lasten määritelmän mukaisesti.

5.2 Toiminta ja havainnointi

Käytännön toteutus tapahtui neljän eri pienryhmän kanssa. Ensimmäisellä viikolla kaksi 4-vuotiaista muodostuvaa pienryhmää pääsivät osallistumaan kolmena päivänä menetelmän toteutukseen ja toisella viikolla loput kaksi 5-vuotiaista muodostuvaa pienryhmää. Ensimmäisten kahden pienryhmän toimintatuokiot olivat samanlaisia. Havainnoin molempien ryhmien tuokiot ja tein kirjaukset näiden kulusta tutkimuspäiväkirjaani sekä havainnointilomakkeisiin. Havainnointia hyödynsin kehittämisvaiheessa sekä menetelmää arvioitaessa.

Havainnoin toimintaa etukäteen suunniteltujen menetelmän havainnointilomakkeiden avulla (liite 1). Näiden lisäksi apunani oli tutkimuspäiväkirjani. Menetelmän kehittämiseksi käytin pelkästään omaa havainnointiani. Koko menetelmän toimivuuden ja tarpeellisuuden arvioimiseksi keräsin ajatuksia ja mielipiteitä myös muilta varhaiskasvattajilta sekä osallistuneilta lapsilta.

5.2.1 Kuuntelu ja äänimaailman havainnointituokion toiminta ja havainnot

Tuokion toteutus noudatteli täysin suunnitelmaa. Menimme pienryhmän kanssa ennalta suunnitellulle kuuntelupaikalle. Kuuntelu toteutettiin useamassa lyhyessä jaksossa niin, että jokainen lapsi sai mahdollisuuden osallistua kertomalla ainakin yhden kuulemansa äänen. Kuuntelu lopetettiin, kun uusia ääniä ei enää kuultu. Kaikki lasten kuulemat äänet sekä äänistä tehdyt havainnot kirjattiin tähän tarkoitukseen suunnitellulle lomakkeelle (liite 7) juuri siten kuin lapset ne kertoivat.

Jokainen lapsi osallistui kuuntelutuokioon mielellään ja kuuntelu onnistui jopa odotettua paremmin. Pari ujompaa ja hilaisempaa olisi voinut jäädä vaille mahdollisuutta saada ääntään kuuluville, mutta kiinnitin erityistä huomiota siihen ja kysyin jokaiselta vuorollaan henkilökohtaisesti heidän havainnoistaan. Kysyttäessä he kertoivat kuulemastaan innokkaasti. Näin näiden hiljaisempien ajatukset ja mielipiteet tuli kuuluville ja sain selvyuden siitä, että myös he olivat kuunnelleet ja kuulleet äänimaisemaa. Yhdellä toisen pienryhmän lapsella oli hiukan vaikeuksia hiljaa ja paikallaan olossa kuuntelun aikana loppua kohden, mutta kokonaisuutena kuunteluvaihe oli todettavissa mahdolliseksi.

Suunnitelman mukaan kuullusta äänestä pyydettiin kuuntelukerralla kertomaan, mikä ääni oli, oliko se luonnon, ihmisen vai koneen aikaansaama ja kuuluiko se jatkuvasti, toistuvasti vai ainutkertaisesti (liite 7). Kahden viimeisen kohdan määrittely osoittautui lapsille haastavaksi tai omasta käsityksestäni poikkeavaksi. Jätin toiselle, äänien ominaisuuksien pohtimiskerralle, selvitettäväksi olivatko lapset ymmärtäneet näitä määrittelyjä ollenkaan vai oliko heidän käsityksensä vain syystä tai toisesta omastani poikkeava.

Yllätyksenä tuli toisessa pienryhmässä mielikuvitusäänet, kuten kissan ja lehmän ääni. Päätin kuitenkin kirjata nämä lomakkeeseen myöhempää tarkastelua varten, koska en voinut olla varma tulkitsiko lapsi jonkin oikean äänen kissan tai lehmän ääneksi, vai oliko se kokonaan mielikuvituksen tuotetta. Mielestäni nämä äänet eivät olleet mitenkään haitallisia menetelmän toteuttamiselle, vaikka kyseessä olisikin ollut mielikuvituksen tuote.

Arvioin tutkimuspäiväkirjassani myös omaa ohjaamistani ja sen vaikutusta menetelmän toimivuuteen. Ensimmäisellä kerralla totesin ohjaamiseni olleen tilanteeseen sopivaa, huomioon ottavaa ja tilannetta eteenpäin vievää. En kokenut tässä muutostarvetta menetelmäni toimivuuden kannalta. Ensimmäisen toimintakerran totesin kokonaisuutena onnistuneeksi. Totesin, että vaiheeseen kaksi eli äänten havainnointiin voidaan jatkaa suunnitelman mukaan. Kuuntelu ja äänimaailman havainnointituokiota koskevat havainnot on kerätty havainnointilomakkeesta ohessa olevaan taulukkoon 2.

Taulukko 2. Kuuntelu ja äänimaailman havainnointituokiosta tehdyt havainnot

	TOIMINTA	HAVAINNOT
<i>KUUNTELU JA ÄÄNIMAAILMAN HAVAINNOINTI</i>	Äänimaiseman kuuntelu	- onnistui suurimmalta osalta hyvin - yhdellä lapsella haasteita keskittyä koko tuokion kesto
	Kuultujen äänien kuvailu lomakkeen avulla	- vaati ujoimpien kohdalla ohjaajalta motivointia - osan lomakkeella määriteltujen asioiden kuvaus osoittautui hankalaksi - kuvitteelliset äänet yllätys, mutta ei ongelma - ohjaaminen tilanteeseen sopivaa
	Lapsien osallistuminen tuokioon	- kaikki lapset osallistuivat kuunteluun - jokainen kertoi jonkin kuulemansa äänen - joku kaipasi motivointia kuvailuvaiheessa

5.2.2 Äänien ominaisuuksien tutkimistuokion toiminta ja havainnot

Äänien ominaisuuksiin perehtyvän tuokion toteutuksen suoritin noudatellen suunnitteluvaiheessa laatimaani runkoa. Lapset osallistuivat tähän vaiheeseen

hyvin. Yksi lapsista tunsi tilanteen hiukan jännittäväksi ja kaipasi muita enemmän kannustusta ja motivointia. Muut olivat erittäin innokkaasti mukana ja erityisesti soittimet tuntuivat motivoivan lapsia osallistumaan, ehkä hiukan liikaaakin. Ryhmätoiminta oli sujuvaa ja keskusteluakin syntyi ryhmän sisällä jonkin verran.

Itse äänien analysointi jäi tuokiassa melko ohueksi. Yksi lapsista kuvaili ääniä väreillä. Epäselväksi jäi, näkikö tämä lapsi äänet väreinä vai oliko nämä vain ainoita kuvailevia sanoja, joita hänelle tuli mieleen. Menetelmän kannalta tämä oli hiukan haastavaa, koska vailla muuta kuvailua minun oli kovin vaikea lasta tulkita. Ainoastaan yksi näiden kahden ensimmäisen pienryhmän 4-vuotiaista lapsista pystyi kuvailemaan ääniä ymmärrettävin adjektiivein. Tämä tuli teoretietoon peilaten hiukan yllätyksenä. Suurin osa lapsista pystyi kuitenkin kuvailemaan ääntä matkimalla sitä, joka oli menetelmän kannalta olennaista.

Käsitepareista kova ja hiljainen, pitkäkestoinen ja lyhytkestoinen, korkea ja matala, ainoastaan ensimmäinen oli lapsille tuttu. Muut olivat huomattavasti hankalampia, osa jopa mahdottomia ymmärtää. Korkea/matala -käsiteparin lapset tulkitsivat samaksi kuin kova/hiljainen. Muihin kyselyihin sain vastauksen, mutta vastaukset eivät suurimmalta osalta vastanneet todellisuutta. Tämä herätti pohtimaan olisiko minun ohjaajana pitänyt konkreettisemmin havainnollistaa näitä asioita ja totesin tämän kehittämistarpeeksi seuraavia ryhmiä ajatellen.

Tuokiota havainnoidessa huomasin, että tässä toimintatuokiassa oli liikaa teoriaa sekä lapsien kykyihin että keskittymiseen peilaten. Havaitsin tuokion toteutuksen haastavaksi myös ohjaajalle, koska teorian määrästä johtuen ohjaajalla oli tällä kerralla kaksi lomaketta käytössä (liite 7). Tämä oli erittäin epäkäytännöllistä. Päätin karsia joitain asioita tältä kerralta ja siirtää pohdittavaksi kuuntelukerralle keventääkseni tämän kerran sisältöä sekä ohjaajan että lapsien näkökulmasta. Tämä kerta sain minut pohtimaan, olisiko syytä perehtyä soittimiin jo ennen tätä äänien ominaisuuksien pohtimistuokiota, jotta lapsilla olisi laajempi käsitys erilaisista äänistä ja niiden tuottamismahdollisuuksista jo entuudestaan.

Soittimet olivat esillä koko tuokion ajan, mutta päästin lapset niiden kimppuun vasta tuokion loppupuolella, kun äänien ominaisuuksien pohtiminen oli saatu päätökseen. Soittimet innostivat kaikkia lapsia. Jokainen halusi päästä kokeilemaan soittamista. Havaitsin, että osa päätetyistä äänten toteuttamistavoista saattoi johtua enemmän hauskasta soittimesta kuin äänen vastaavuudesta alkuperäiseen. Osa lapsista ymmärsi hyvin tehtävän tarkoituksen ja yritti keksiä alkuperäistä ääntä muistuttavia ääniä. Ohjaajalta vaadittiin herkkyyttä havaita myös spontaanisti syntyneet ääniehdotukset kuten suulla ja vartalolla tuotetut äänet.

Mielestäni tällaisilla päiväkotikäisillä lapsilla tärkeintä toiminnan onnistumista arvioitaessa oli innostuneisuus, toimintaan osallistuvuus ja tehtävän suorittaminen. Kaikille äänille keksittiin toteutustapa. Riippumatta siitä, kuinka hyvin todellisuutta vastaavia toteutetut äänet olivat, ne olivat yhdessä päätettyjä ja koko ryhmän hyväksymiä. Tämä toiminta opetti paljon tärkeitä taitoja, kuten oman vuoron odottamista ja toisten kuuntelemista sekä puheenvuoroissa että soittaessa. Lisäksi toiminta kehitti esimerkiksi motorisia taitoja ääniä kokeillessa. Tulkitsin toiminnan onnistuneeksi ja kolmanteen vaiheeseen päästiin etenemään suunnitelman mukaisesti. Äänien ominaisuuksien tutkimustuokiota koskevat havainnot on koottu alla olevaan taulukkoon 3.

Taulukko 3. Äänien ominaisuuksien tutkimustuokiosta tehdyt havainnot

	TOIMINTA	HAVAINNOT
ÄÄNIEN OMINAISUUKSIEN TUTKIMISTUOKIO	Äänien ominaisuuksien määrittely lomakkeen avulla	- äänien ominaisuuksien analysointi jäi ohueksi - äänen kuvailu adjektiivein sekä useimpien äänen ominaisuuksien hahmottaminen oli lapsille haastavaa - liikaa teoriaa tässä tuoki-ossa lapsien keskittymiskykyyn nähden - teorian määrästä johtuva lomakkeiden paljous loi haasteita ohjaajalle
	Äänien tuottamiskeinojen pohdinta	- äänille keksittiin hyvin tuottamistapoja - synnytti keskustelua ryhmässä - hauska soitin vaikutti mahdollisesti enemmän äänen tuottamiseen kuin saman kaltaisuus alkuperäisen äänen kanssa - ohjaajalta vaadittiin herkyyttä havaita myös spontaanisti syntyneet ääniehdotukset kuten suulla matkitut äänet
	Soittimiin tutustuminen ja soittaminen	- soittaminen innosti kaikkia lapsia - soittimia kokeiltiin innokkaasti - soittimiin tutustuminen voisi vaatia erillisen tuokion
	Lapsien osallistuminen tuokioon	- kaikki lapset osallistuivat tuokioon - yksi lapsi vaati muita enemmän kannustusta

5.2.3 Äänimaailman toteutustuokion toiminta ja havainnot

Äänimaailman toteutustuokio toteutettiin kaksi pienryhmää yhdistämällä. Yhteensä osallistujia oli siis kerralla yhdeksän. Tähän oli syynä se, että kuultuja ääniä oli niin paljon, että toteutus olisi ollut hankalaa –jos ei jopa mahdotonta pienemmissä ryhmissä. Pienryhmissä olisi pitänyt valita mitä äänistä toteutetaan ja tämä olisi voinut aiheuttaa hämmennystä niissä lapsissa, joiden kuulemat äänet eivät olisi päässeet esitykseen.

Kaikki lapset osallistuivat äänten tuottamiseen. Yhdellä lapsista keskittyminen tai into ei riittänyt toimintatuokion loppuun asti, mutta hän pystyi osallistumaan kuuntelemalla muiden esitystä. Näiden 4-vuotiaiden lasten kyvyt riittivät hyvin äänten toteuttamiseen niin soittimin kuin kehonääninkin. Suulla toteutettavat äänet vaativat selkeästi enemmän rohkeutta soittimin tai muuten toteutettaviin verrattuna. Rohkaisulla ja aikuisten avustuksella kaikkien äänien toteutus lopulta onnistui. Äänien tekijöitä vaihdeltiin äänitysten välissä, jotta lapset saisivat mahdollisimman monipuolisia kokemuksia äänien toteuttamisesta.

Nauhoittaminen osoittautui erittäin tärkeäksi elementiksi toiminnassa. Se sekä mahdollisti toteutetun äänimaailman kuuntelun että oli lapsien mielestä kovin mielekästä ja innostavaa. Nauhoitteen tarkoitus oli havainnoida toteutettua äänimaailmaa kuuntelemalla nauhoitettua esitystä. Havainnot nauhoitteesta jäivät vähäisiksi, mutta tästä huolimatta esitys ja nauhoitus haluttiin toistaa useita kertoja.

Ryhmän suuresta koosta johtuen äänimaailman analysointi ei ollut erityisen onnistunut. Kävin lapsien kanssa nauhoitteesta läpi, kuulivatko he itse toteuttamansa äänen nauhoitteella. Yksi lapsi ei kuullut omaa ääntään, jolloin ratkaisin ongelman siirtämällä nauhuria lähemmäs tätä lasta ja kehottamalla muutamaa kovaa kuulunutta ääntä soittamaan hiukan hiljempaa. Lapsilta ehdotuksia yhden äänen kuuluvuuden parantamiseksi ei kyselystä huolimatta tullut. Soiton voimakkuuden laskeminen onnistui toisen soittimen kohdalla paremmin kuin toisen, mutta näillä toimenpiteillä saimme kaikki äänet kuuluville.

Suuri ryhmä oli havaintojeni mukaan haitaksi toteutukselle. Jokaisen äänen kuuluvuuteen perehtyminen yhdessä ryhmänä olisi ollut antoisampaa, mutta sen toteuttaminen näin suuressa ryhmässä olisi vienyt liikaa aikaa ja syönyt näin tekemisen intoa. Lisäksi tällä samalla ryhmällä jouduttiin tällä järjestelmällä toteuttamaan kaksi eri äänimaisemaa, joka oli turhan työlästä ja vaati liian kauan keskittymistä. Jäin pohtimaan havainnoinnissani, olisiko sitenkin ollut parempi toteuttaa vain osa kuulluista äänistä pienemmässä ryhmässä kuin kaikki äänet isossa ryhmässä.

Lapset olivat toiminnasta erittäin innoissaan. He maltoivat kuunnella ohjeistusta, saivat testata erilaisten äänten tekemistä ja soittamista, pääsivät toteuttamaan ryhmässä onnistuneen musiikkiesityksen, kuuntelivat mielellään omaa esitystään ja pyrkivät erottamaan eri ääniä nauhoitteesta. Toiminta ei ehkä ollut yhtä organisoitua kuin olin ajatellut, mutta saimme aikaan onnistuneen tuoksen sekä mielekästä musiikkiin innostavaa tekemistä lapsille. Mielestäni toimintakerta oli onnistunut. Äänimaailman toteuttamistuokiota koskevat havainnot on koottu taulukkoon 4.

Taulukko 4. Äänimaailman toteuttamistuokiosta tehdyt havainnot

	TOIMINTA	HAVAINNOT
ÄÄNIMAAILMAN TOTEUTTAMISTUOKIO	Äänien toteuttaminen	<ul style="list-style-type: none"> - jokainen toteutti jotakin ääntä - soittimin ja kehon äänin toteutetut äänet oli helpompia lapsille kuin suulla toteutetut - suulla ääntely vaati muita enemmän rohkeutta - aikuisen osallistuminen auttoi
	Esityksen nauhoittaminen ja nauhoitteen kuuntelu	<ul style="list-style-type: none"> - nauhoittaminen mahdollisti toteutuksen kuuntelun - nauhoite innosti lapsia ja oli mielekäs elementti - äänten kuuluvuuden ja äänimaailman oikeellisuuden havainnointi nauhoitteelta oli haastavaa - nauhoite sai lapset suorittamaan useita äänimaailman toteutuksia
	Lapsien osallistuminen tuokioon	<ul style="list-style-type: none"> - liian suuri ryhmäkoko tuotti haasteita tuokiolle - kaikki osallistuivat äänien tuottamiseen - yksi lapsi tuotti ääntä vain aluksi, mutta osallistui kuuntelemalla muiden esitystä

5.3 Reflektointi ja muutokset

Havainnoidessani kiinnitin huomiota lasten osallistuvuuteen, kykyihin ja toiminnan onnistumiseen kokonaisuutena. Tutkimuspäiväkirjaani kirjasin toimin-

nasta nousseita huomioita ja ideoita menetelmän muokkaamiseksi. Näitä havainnointilomakkeista ja tutkimuspäiväkirjasta nousseita asioita refleктоimalla tein muokkauksia toimintatuokioihin sekä menetelmän runkoon ja näin parantelin menetelmän toimivuutta ja käytettävyyttä.

Ensimmäisen viikon kahdella pienryhmällä tuokiot olivat yhtenevät ja menetelmän runko pysyi suunnitelman mukaisena. Näistä ensimmäisen viikon tuokiosta tekemieni havaintojen perusteella tulkitsin ongelmat ja pyrin keksimään niille ratkaisut ennen seuraavilla ryhmillä testaamista. Jälkimmäisillä ryhmillä todennettiin, oliko tekemäni muutokset poistaneet havaitut ongelmat. Muutoksia tapahtui niin tuokioiden kuin koko menetelmänkin kulussa.

Joitain kehittämiskohtia havaitsin vielä kahden jälkimmäisen pienryhmänkin jälkeen. Nämä kehittämisajatukset kirjasin valmiin menetelmän ohjeistukseen vinkkinä ja toteuttamisehdotuksina.

5.3.1 Kuuntelu ja äänimaailman havainnointituokion muutokset

Testatessani menetelmäni käytännössä havaitsin kolmannella äänimaisen toteutuskerralla ryhmäkoosta johtuvia ongelmia. Ensimmäinen ongelma oli kuultujen äänien runsaus suhteessa pienryhmän kokoon. Tämä olisi johtanut vaikeuteen saada samaan esitykseen kaikki ensimmäisellä kerralla kuullut äänet. Ryhmien yhdistämisestä kuitenkin seurasi turhan pitkäkestoinen ja hidastempoinen kokonaisuus, koska molempien ryhmien äänimaiset piti toteuttaa samalla porukalla ja nauhoituksen syvempään pohdiskeluun ei jäänyt riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia.

Päätin ratkaista ongelman yhdistämällä kaksi pienryhmää tälle kuuntelukerralle. Tällöin molemmat ryhmät kuuluivat saman äänimaisen, mutta ääniä voitaisiin jakaa pienryhmien pohdittavaksi niiden kuulijoiden mukaan. Tämä mahdollisti myös pienryhmien kokoonpanon muuttamisen toimintakertakohtaisesti tarvittaessa.

Kuuntelutuokiossa osoittautui hankalaksi äänen aiheuttajan sekä äänen toistuvuuden ymmärtäminen. Pohdin, saattoiko tämä ongelma korjaantua jo sillä,

että jälkimmäisen ryhmän lapsilla oli vuosi enemmän ikää kuin ensimmäisen ryhmän lapsilla. Ratkaisuna muokkasin kuitenkin menetelmän runkona toimivia lomakkeita (liite 6). Siirsin kuuntelutuokion lomakkeesta äänen aiheuttajan pohtimisen äänien ominaisuuksien pohtimistuokion lomakkeeseen. Vastavasti siirsin äänten ominaisuuksien pohtimiskerran selkeyttämiseksi kysymyksen ”millainen?” sekä kova vai hiljainen pohdinnan kuuntelutuokion lomakkeeseen. (Liitteet 6 & 7.) Ajattelin äänen kuvailun oli olevan helpompaa äänien kuuntelun yhteydessä kuin jälkikäteen ominaisuuksia pohtiessa. Äänen toistuvuuteen liittyvän kysymyksen säilytin kuuntelutuokion yhteydessä testatakseni, onnistuuko tämän arviointi paremmin 5-vuotiailta kuin 4-vuotiailta lapsilta.

Lomakkeisiin tehtyjen muutosten jälkeen menetelmä oli huomattavasti toimivampi. Jälkimmäisten pienryhmien 5-vuotiaista lapsista vain harva osasi kuvailla ääniä adjektiivein, mutta jokainen osasi kuvailla kuulemaansa ääntä vähintään matkimalla. Kova ja hiljainen -käsitepari sai todenmukaisempia vastauksia kysyttäessä heti äänen kuulemisen jälkeen. Jatkuvuuden, toistuvuuden ja ainutkertaisuuden -käsite oli myös tässä ryhmässä osalle lapsista hankala määrittää. Päätin kuitenkin säilyttää tämän kysymyksen lomakkeessa, koska tieto äänen toistuvuudesta oli olennainen viimeisellä kerralla äänimaailman toteutusta luotaessa.

Ääniä mainittiin lasta kohden vähemmän, kun jokainen ison ryhmän lapsista sai vuorollaan kertoa yhden kuulemansa äänen, eikä lisäyksiä tämän jälkeen juuri tullut. Tämä toi helpotusta viimeiselle kerralle, kun toteutettavia ääniä olisi vähemmän, olisi toiminta mahdollista toteuttaa pienryhmissä. Alla olevaan taulukkoon on kerätty kuuntelu ja äänimaiseman havainnointi tuokiossa havaitut ongelmat ja ratkaisut. Lisäksi on kerrottu, millaiset seuraukset muutoksella oli. Kuuntelu ja äänimaiseman havainnointituokiossa ilmenneet ongelmat, ratkaisut ja seuraukset on koottu taulukkoon 5.

Taulukko 5. Kuuntelu ja äänimaiseman havainnointituokiossa ilmenneet ongelmat ja ratkaisut

AIHE	ONGELMA	RATKAISU	SEURAUUS
Ryhmäkoon aiheuttamat ongelmat menetelmän toteutukseen	Liikaa kuultuja ääniä pienryhmää kohden seuraavia vaiheita ajatellen	Kahden pienryhmän yhdistäminen kuuntelukerralle	<ul style="list-style-type: none"> - kaikki kuuli saman äänimaiseman - ääniä mainittiin kokonaisuutena vähemmän - mahdollisti ryhmien kokoonpanon muuttamisen toimintakertakohtaisesti
Lomake	Hankaluus äänen aiheuttajan sekä äänen toistuvuuden ymmärtämisessä kuuntelutilanteessa	Kuuntelutuokion ja Äänien ominaisuuksien tutkimistuokion lomakkeiden muokaus	<ul style="list-style-type: none"> - tuokion toimivuus parani - osa äänen ominaisuuksista oli helpompi hahmottaa heti kuulemisen jälkeen - äänen kuvailu oli helpompaa kuuntelun yhteydessä

5.3.2 Äänien ominaisuuksien tutkimistuokion muutokset

Menetelmän toisessa vaiheessa eli äänien ominaisuuksien havainnoinnissa ilmeni jonkin verran muutostarvetta ensimmäisen toteutuskerran perusteella. Tämä kerta osoittautui suunniteltua runkoa noudattaen monimutkaiseksi sekä ohjaajalle että lapsille ja vaati näin ollen muokkausta menetelmän kulkuun ja käytettäviin lomakkeisiin.

Ongelmat liittyivät lapsien osalta liialliseen teorian määrään. Teorian käsittely venytti turhaan tuokion kestoja ja vaikeutti näin lasten keskittymistä. Muokkasin menetelmää niin, että toiselle kerralle jäi pohdittavaksi ainoastaan mistä ääni kuului (koneesta, luonnosta vai ihmisestä), oliko se korkea vai matala ja, mistä saisi kuulumaan samankaltaisen äänen. Osaltaan tämä muutos tapahtui jo siirrettäessä joitain asioita pohdittavaksi ensimmäiselle kerralle ja osaltaan karsimalla toistoa menetelmälomakkeista. Nämä toimenpiteet poistivat menetelmästä yhden lomakkeen kokonaan. Tällöin ohjaajankin ongelma poistui, kun lomakkeita jäi käyttöön tälle kerralle vain yksi kappale.

Osittain toimintakerran ongelmat testauksessa johtuivat ohjauksestani ja tilanteen asettelusta. Jo alussa esille laitettujen soittimien saattoivat vaikuttaa lasten keskittymiseen teoriaosuuden aikana, joten päätin seuraavalle ryhmälle asettaa soittimet esille vasta teoriaosuuden jälkeen. Lisäksi päätin havainnollistaa äänien ominaisuuksia kuten korkean ja matalan eron tarvittaessa.

Soitinten pitäminen piilossa tuokion alkuosan ajan sai lapset keskittymään teoriaan paremmin. Lisäksi tämä motivoi keksimään enemmän ääniä keholla kuten äännelemällä. Ilman soitinten läsnäoloa äänet olivat todenmukaisempia, mutta äänien testaaminen ja keksimisen aloittaminen vaativat enemmän motiivointia kuin edellisillä ryhmillä soitinten ollessa esillä jo heti alussa. Otin soittimet esille vasta silloin, kun jäi jäljelle ääniä, joille ei meinannut löytyä vastaavuutta kehon äänistä. Esitin muutamien ensimmäisten soittimien äänet aluksi piilossa saadakseni vastauksen kysymykseen, kuulostaako ääni oikealle. Tämän jälkeen annoin soittimet lasten testailtavaksi oikeiden äänien löytymiseksi, koska kiinnostus soittamiseen oli selvästi havaittavissa.

Pääasiassa äänien ominaisuuksien avaaminen ja havainnollistaminen auttoivat lapsia ominaisuuksien kuvailussa. Korkea ja matala ääni vaativat konkretisointia näillä 5-vuotiaidenkin ryhmillä. Käytin konkretisointiin esimerkkiä kirkumisesta ja möreästä puheesta. Päätin kuitenkin jättää korkeuserojen arvioinnin kokonaan pois valmiista menetelmästä, koska se tuntui olevan lapsille kovin vieras sekä erityisen vaikea hahmotettava tällaisista luonnon äänistä.

Kokonaisuutena menetelmän toinen osa oli muokkausten jälkeen erittäin käytökelpoinen. Lapset olivat innostuneita ja jaksoivat keskittyä lyhyempään tuokioon hyvin. Äänien lähteen tunnistaminen onnistui paremmin tässä yhteydessä kuin kuuntelun yhteydessä. Kaikille äänille keksittiin vastine joko suuäänistä tai soittimista. Taulukkoon 6 on kerätty äänien ominaisuuksien tutkimistuokion ongelmat, niiden ratkaisut ja seuraukset.

Taulukko 6. Äänien ominaisuuksien pohtimistuokiossa havaitut ongelmat ja ratkaisut

AIHE	ONGELMA	RATKAISU	SEURAUUS
Äänien ominaisuuksien havainnointi	Ominaisuuksien määrittelyn hankaluus	Ominaisuuksien avaaminen ja havainnollistaminen lapsille	- Useimmissa ominaisuuksissa havainnollistaminen helpotti lapsia - Korkea/matala käsitepari todettu liian haastavaksi tilanteessa ja poistettu kokonaan menetelmästä
Liikaa teoriaa tuokiolla	Tuokion venyminen johti lapsien keskittymiskyvyn riittämättömyyteen	Osan ominaisuuksien pohdinnan siirtäminen kuuntelutuokioon ja toiston vähentäminen lomakkeista	Tuokion lyhentymisen paransi keskittymistä
	Ohjaamisen vaikeutumisen liikojen lomakkeiden vuoksi		Ominaisuuksien vähentyminen tätä tuokiota koskien vähensi lomakkeiden määrää
Soittimet	Soittimet muodostuivat kiinnostavammiksi kuin äänten pohdinta	Soitinten esille asettaminen vasta tuokion loppupuolella	- Lapset keskittyivät paremmin äänien ominaisuuksiin - Ääniä tuotettiin enemmän keholla ja suulla
	Soittimiin ja niiden tuottamiin ääniin tutustumiseen oli liian vähän aikaa	Mahdollinen menetelmäohjeistuksen muokkaus	Soittimien ja niiden tuottamien äänien tuntemus voisi olla avuksi äänien ominaisuuksien pohtimisessa sekä luonnon ääniä vastaavien äänten keksimisessä

5.3.3 Äänimaailman toteutustuokion muutokset

Toteutustuokiossa ongelmana ensimmäisellä kerralla oli liian suuri ryhmäkoko ja tästä johtuneet muut ongelmat. Näitä ongelmia pyrin ratkaisemaan suorittamalla tämän kerran pienryhmissä. Ääniä oli pienryhmää kohden hiukan vähemmän, koska isommasta kuunteluryhmästä johtuen suurin osa lapsista oli keksinyt vain yhden sellaisen äänen, jota joku muu ei ollut jo sanonut ja ainoastaan pienryhmässä olevien lasten kuulemat äänet valittiin osaksi toteutusta. Tällöin äänien toteuttaminen pienryhmissä oli helpompaa.

Pienryhmätoteutus lyhensi tuokion kestoja ja mahdollisti nauhoituksen tarkemman analysoinnin. Toisessa pienryhmässä lapset löysivätkin nauhoitteelta ongelmakohtia ja keksivät itse ratkaisuja. He hahmottivat käsiteparin kovempaa-hiljempaa ja pystyivät kuulemansa perusteella koventamaan ja hiljentämään nauhoitteella kuultuja ääniä. Toisessa pienryhmässä keskittyminen ei riittänyt syvälliseen nauhoitteella kuullun tutkimiseen, mutta joitakin ongelmakohtia, kuten yhden soittimen hiljaisuus havaittiin ja korjattiin.

Ongelmaksi osoittautui toisessa näistä pienryhmistä se, että yksi soitin oli yhdelle lapselle täysin vieras. Hän valitsi soittimen itse omasta halustaan, mutta sen käsittely osoittautui ongelmalliseksi. Tämä kokemus vahvisti käsitystäni siitä, että soittimiin, niiden käsittelyyn ja niiden tuottamiin ääniin olisi hyvä käyttää aikaa jo ennen menetelmän toteutusta. Tämä helpottaisi äänien ominaisuuksien pohtimisen lisäksi myös tätä äänien toteuttamisvaihetta. Lisäsin tästä ehdotuksen menetelmäohjeistukseen. Taulukkoon 7 on koottu äänimaailman toteutustuokiota koskevat ongelmat ja niiden ratkaisumallit sekä vaikutus menetelmään.

Taulukko 7. Äänimaailman toteutustuokiossa havaitut ongelmat ja niiden ratkaisut

AIHE	ONGELMA	RATKAISU	SEURAUS
Kahden pienryhmän yhdistäminen tuokiota varten	Tuokion liian pitkä kesto	Tuokion suorittaminen pienryhmissä	Tuokion lyheneminen
	Nauhoitteen analysoinnin vaikeus lapsien ja äänien paljoudesta johtuen		Nauhoitteen analysointi helpottui, koska kuunneltavia ääniä sekä kuuntelijoita vähemmän
	Sama ryhmä joutui toteuttamaan kaksi eri äänimaisemaa		Yksi ryhmä teki vain yhden esityksen, jossa oli vain tämän ryhmän jäsenten kuulemat äänet
Äänien tuottaminen	Yksi soitin yhdelle lapselle täysin vieras	Tilanteessa soittimen käsittelyn ohjaus	Soittaminen onnistui
		Menetelmän toteutuksen jatkoa ajatellen: Menetelmä ohjeistukseen lisätty vinkki soittimiin ja niiden tuottamiin ääniin tutustumisesta ennen menetelmän aloittamista	Soittimien ja niiden tuottamien äänien tuntemus voisi olla avuksi menetelmän kahden viimeisen tuokion helpottamiseksi ja parantamiseksi

Äänimaailman toteuttamistuokio onnistui paremmin pienryhmissä. Huomioiden mukaan niin tämän kuin muidenkin menetelmän tuokioiden kulkuun vaikutti paljon erot lapsissa, heidän keskittymiskyvyssään ja muissa ominaisuuksissaan. Joihinkin pieniin yksityiskohtiin saattoi vaikuttaa myös ryhmien ikäkauma. Selkeää eroa ei kuitenkaan ilmennyt 4- ja 5-vuotiaiden lasten välillä, enemmän erot olivat henkilökohtaisia iästä riippumattomia. Jokainen vaihe oli ryhmästä riippumatta mahdollinen toteuttaa ja jokaiselle lapselle löytyi jotain mielekästä tekemistä menetelmän aikana. Yksikään ei erottunut joukosta niin, että ei olisi ollut kiinnostunut osallistumaan mihinkään toimintaan menetelmän toteuttamisen aikana.

6 TULOKSET

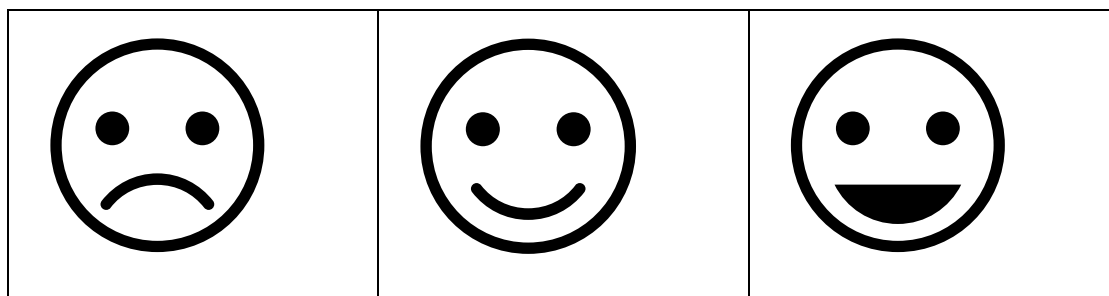
Opinnäytetyössä tutkittiin Musisoitu äänimaailma -menetelmän toimivuutta, käytettävyyttä ja tarpeellisuutta. Tässä luvussa kerrotaan tutkimuksen tulokset. Vastataan siihen, millaisia vastauksia tutkimuskysymyksiin saatiin. Lisäksi kerrotaan, miten näihin tuloksiin on päästy ja mikä niihin on vaikuttanut.

6.1 Menetelmän käytännön toimivuus

Menetelmäntestauksen perusteella menetelmä oli käytännössä toimiva. Testauksessa ilmeni joitain ongelmia, jotka ratkaistiin kehittämistyön edetessä. Nämä ongelmat ja niiden ratkaisut on esitetty menetelmän toteuttamista ja havainnointia sekä kehittämistä ja muutoksia koskevissa luvuissa. Menetelmän toimimista käytännössä tukee itse tekemäni menetelmänhavainnointi sekä toteutusta seuranneiden varhaiskasvattajien vastaukset kyselylomakkeessa (liite 2) esitettyihin kysymyksiin. Jokainen menetelmän toteutusta seuranneista varhaiskasvattajista ajatteli voitavansa itsekin toteuttaa menetelmän kaikki kolme toimintatuokiota.

Menetelmän testaukseen osallistuneita lapsia haastateltiin, jotta heidän mielipiteensä toiminnasta tulisi kuulluksi. Lasten mielipide heihin kohdistuvassa toiminnassa on tärkeä. Haastattelupohjassa (liite 3) käytettiin apuna hymynaamoja lapsien mielipiteen ilmaisemisen helpottamiseksi (kuva 3). Surullinen naama tarkoitti ”ihan tyhmää”, hymyilevä ”ihan kivaa” ja naurava naama ”tosi

kivaa”. Haastattelussa lapsilta kysyttiin mielipidettä toimintakertakohtaisesti. Heiltä kysyttiin perusteluja, miksi he valitsivat tietyn hymynaaman. Lisäksi tiedusteltiin, mikä tuokioissa oli kivointa ja mikä tylsintä. Vastausten tulkinnanvaraisuudesta johtuen, lapsien mielipiteen arvio perustuu pitkälti hymynaamalla vastattuihin kysymyksiin ja niiden perusteluihin. Yhtenä kysymyksenä kysyttiin, mitä olisi voinut tehdä toisin toiminnan parantamiseksi, mutta tähän kysymykseen ei saatu rakentavia vastauksia.

Kuva 3. Lasten haastattelussa käytetyt hymynaamat

Kuuntelutuokion ajateltiin aikuisten keskuudessa kehittävän lasten kykyä kuunnella, rauhoittua ja keskittyä. Ympäristön äänien ja ympäristön moninaisuuden huomioimista pidettiin tärkeänä toimintana. Lisäksi tämän toiminnan ajateltiin kehittävän lasten kykyä kuvailla ja hahmottaa ääniä.

Suurin osa lapsista arvioi kuuntelutuokion olleen ”ihan kiva” tai ”tosi kiva”. Neljä vastanneista viidestätoista lapsesta luokitteli tuokion ”ihan tylsäksi”. Kivaksi kuuntelutuokion mieltäneet lapset mainitsivat syiksi kivat äänet ja kuuntelemisen. Tylsänä toimintaa pitäneet moittivat paikallaan seisomista, meluisuutta, kuumen kaakaon puutetta ja sitä, että piti totella. Lasten haastatteluvastauksiin ja havainnointiini perustuvan arvion perusteella kaikki lapset kykenivät kuuntelukerran toimintaan ja suurin osa piti siitä.

Äänien ominaisuuksien tutkimistuokiota pidettiin menetelmää arvioineiden lastenhoitajien ja lastentarhanopettajien keskuudessa hyvänä tapana tutustua soittimiin, myös niihin harvemmin käytettyihin. Soitinten nimet, äänet ja soitto-tapa tulivat tutuiksi. Toiminnassa pidettiin siitä, että lapset pääsivät käyttämään luovuuttaan tekemällä omanlaistaan musiikkia sekä oivaltamaan omien kokeilujen kautta. Oli kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että tämä oli lapsille mielekästä toimintaa.

Huomioita äänien ominaisuuksien tutkimiskerran parantamisesta oli esitetty soittimiin tarkemman tutustumisen osalta. Toimintakertaan olisi kaivattu parempaa tutustumista soittimiin, niiden ääniin ja soittamiseen. Lisäksi käsitteiden avaamista selkeämmin olisi kaivattu lisää. Myös havainnoinnin perusteella nämä asiat nousivat esiin. Yhdessä menetelmän arvioinnissa oli kiinnitetty huomiota siihen, että kuuntelutuokion ja äänien ominaisuuksien pohtimistuokion väli ei saa venyä turhan suureksi, jotta kuullut äänet ovat vielä tuoreessa muistissa ominaisuuksia pohdittaessa.

Haastatteluissa enemmistö lapsista arvioi äänien ominaisuuksien tutkimistuokion ”tosi kivaksi”. Tätä oli perusteltu sillä, että sai soittaa soittimia ja tehdä ääniä, äänien heppoudella sekä kivoilla kovilla äänillä. ”Ihan tyhmäksi” toimintaa arvioi kolme lasta, tyhmintä oli sisällä ja paikallaan oleminen. Havaintojeni perusteella lähes kaikki lapset osallistuivat tähän toimintaan mielellään ja haastattelujen tulokset tukevat tätä päätelmää.

Aineiston analyysi havainnoinnin, haastattelujen ja kyselylomakkeen osalta tukee ajatusta siitä, että menetelmään olisi tarvetta yhdelle lisätuokiolle. Tämä tuokio pitäisi sisällään tarkempaa soittimiin tutustumista, vapaata soittoa sekä soitinten tuottamien äänien kokeilua. Tässä yhteydessä voisi avata myös äänien pohtimiseen liittyviä käsitteitä. Tämä tuokio olisi hyvä sijoittaa koko menetelmän ensimmäiseksi kerraksi, jotta se palvelisi parhaiten tarkoitusta pidentämättä väliä kuuntelutuokion ja äänien ominaisuuksien pohtimistuokion välissä.

Äänimaiseman toteuttamistuokion ajateltiin antavan lapsille tärkeitä kokemuksia yhdessä tekemisestä. Toimintamuotoa pidettiin mielikuvituksen käyttöön rohkaisevana. Toiminnan uskottiin useammin tehtynä lisäävän lasten kykyä kuvailla ja säädellä ääniä. Tuotoksen kuuntelun ajateltiin kehittävän lapsen kykyä kuulla ja erottaa eri ääniä ja oppia hallitsemaan niitä. Toiminnan soittamiseen, nauhoittamiseen ja nauhoitteen kuunteluineen oli huomattu olevan lapsien mielestä erittäin hauskaa.

Toteuttamistuokioon kaivattiin kyselyn vastauksissa lisäksi liikkumista. Tuokiota pidettiin liian pitkänä aikana lapsille istua paikallaan. Mukaan kaivattiin tanssia soitinten tahdissa tai eri liikkeitä eri soittimille. Havainnoinnin perusteella liikkuminen lisänä jo muutenkin haastavaan ja keskittymistä vaativaan

oikean aikaiseen soittamiseen olisi ollut mahdotonta. Liikkumista ja tanssia voi kuitenkin jokainen menetelmää ohjaava henkilö lisätä tilanteeseen ryhmän ja mahdollisuuksien mukaan.

Äänimaiseman toteuttaminen oli lähes kaikkien lasten mielestä ”ihan kivaa” tai ”tosi kivaa”, vain kaksi lasta määritteli toiminnan ”ihan tylsäksi”. Tässä toiminnassa erityistä kiitosta sai esityksen nauhoittaminen ja nauhoituksen kuunteleminen, myös soittaminen oli useiden vastaajien mieleen. Tyhmäksi tässä tuokiossa oli mainittu ainoastaan odottaminen. Tämä tuokio oli havainnoinnin perusteella erityisen mieleinen lapsille.

Lapsilta kysyttiin haastattelussa, millä mielellä he lähtisivät tekemään kaikki kolme kertaa uudestaan. Kahdeksan neljästätoista vastaajasta vastasi, että se olisi ”tosi kivaa”, loppujen kuuden äänet jakoutuivat tasan vaihtoehtojen ”ihan kivaa” ja ”ihan tyhmää” välillä. Mukavinta kolmen toimintapäivän aikana oli ollut suurimman osan mielestä soittaminen, myös nauhoittaminen ja ”uudet jutut” oli mainittu tässä yhteydessä. Kurjimmaksi kolmen päivän aikana mainittiin seisominen. Mitään ei koettu liian vaikeaksi eikä liian helpoksi.

Lapsien haastatteluista kävi kokonaisuudessaan ilmi, että useimmiten syy siihen miksi toimintaa arvioitiin ”ihan tyhmäksi”, oli liika paikallaan olo ja odottaminen. Vapaan leikin puutetta moitittiin usein kysyttäessä ”mitä olisi voinut tehdä toisin”. Nämä vastaukset ilmenivät usein samoilla lapsilla. Näillä lapsilla oli havainnoinnin mukaan suurimmat tarpeet keskittymisen ja ohjeidenkuuntelun harjoittamisessa. Samoja tuokioita oli suurin osa lapsista arvioinut positiivisävytteisesti. Tämän perusteella voi päätellä, että näille negatiivisen arvion antaneille lapsille tilanteessa harjoiteltavat asiat tulivat tarpeeseen. Etenkin, kun havainnoinnin perusteella ei ilmennyt, että joku lapsista olisi tietoisesti jättäytynyt pois tehtävästä, vaan kaikki osallistuivat tekemiseen innokkaasti oman vuoronsa koittaessa.

6.2 Menetelmän soveltuvuus osaksi varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta

Menetelmätestauksen havainnoinnin perusteella Musisoitu äänimaailma -menetelmä soveltuu erittäin hyvin käytettäväksi 4–5-vuotiaiden lasten kanssa varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksessa. Teoriatiedon valossa ja käytännön kokemuksiin peilaten menetelmää on mahdollista toteuttaa myös yli 5-vuotiaiden lasten kanssa.

Havainnoinnin lisäksi menetelmän soveltuvuutta varhaiskasvatuksen musiikkikasvatukseen on selvitetty menetelmän arviointilomakkeessa (liite 2) varhaiskasvattajille. Lomake jaettiin kolmelle menetelmän toteutusta seuranneelle ja kolmelle pelkän menetelmäohjeistuksen ja lomakkeet lukeneelle henkilölle. Kyselylomakkeeseen vastasi kaikki kolme menetelmän toteutusta seurannutta lapsiryhmän työntekijää ja kaksi heistä, jotka olivat lukeneet pelkän menetelmäohjeistuksen materiaaleineen.

Kokonaisuudessaan menetelmää pidettiin varhaiskasvattajien näkökulmasta erittäin mielenkiintoisena tai mielenkiintoisena. Uudenlaisia keinoja varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksen toteuttamiseen pidettiin tervetulleina. Menetelmää pidettiin toimivana keinona perehtyä näihin musiikkikasvatuksen vähemmälle huomiolle jääviin osa-alueisiin, joista oli mainittu muun muassa musiikillisen luovuuden kehittäminen, soittaminen ja esiintyminen. Lisäksi menetelmää kiiteltiin siitä, että sen toteuttaminen ei vaadi suurempia järjestelyjä, eikä ole suuritöinen. Menetelmän ajateltiin niin toteutusta seuranneiden kuin ohjeistuksen lukeneiden vastaajien keskuudessa tuottavan tekemisen iloa ja olevan lapsille mieluisaa toimintaa.

Jokainen kyselyyn vastannut päiväkodin työntekijä piti menetelmässä toteutettua toimintaa tärkeänä päiväkodissa. Toiminnan tärkeyttä perusteltiin sillä, että se täyttää monilta osin varhaiskasvatussuunnitelman musiikillisen ilmaisun tavoitteet. Vapaan soittamisen ja tutkimisen ajateltiin mahdollistavan lapsen innostumisen musiikista. Menetelmän sisältämän toiminnan uskottiin mahdollistavan monipuolisen oppimisen. Monipuolisten toimintojen ajateltiin rikastuttavan päiväkotipäivää. Menetelmän tuokioiden sisältöjä pidettiin tärkeitä taitoja

kuten rauhoittumista, kuuntelemista, oman vuoron odottamista sekä äänenvoimakkuuden hillitsemistä ja hallitsemista opettavina.

6.3 Menetelmän soveltuvuus työkaluksi myös varhaiskasvattajille, jotka eivät tunne musiikkia vahvuudekseen

Varhaiskasvattajalle tehdyssä kyselyssä tiedusteltiin vastaajilta heidän kokemustaan omasta musikaalisuudestaan. Musikaalisuutta tuli määritellä asteikolla 1–10. Kolme vastaajista arvioi oman musikaalisuutensa asteikolla 6–7 tasoiseksi. Yksi vastaaja arvioi musikaalisuuttaan numerolla 10 ja yksi arvioi itsensä tasolle 4. Jokainen kyselyyn vastaajista uskoi itse voivansa toteuttaa menetelmän kaikki osiot.

Oman musikaalisuuteni arvioisin edellä mainitulla asteikolla numerolla 5. Pysyinkin tästä huolimatta ohjaamaan menetelmän jokaisen vaiheen onnistuneesti. Ainoastaan korkean ja matalan eron konkretisoinnin ja opettamisen totesin vaikeaksi tässä yhteydessä. Poistin tämän ominaisuuden arvioinnin menetelmästä, koska ajattelin sen arvioinnin ympäristön äänistä olevan liian haastavaa lapsille.

Kyselylomakkeesta saatujen tietojen valossa menetelmä soveltuu myös niille varhaiskasvattajille, jotka eivät koe musiikkia suurimmaksi vahvuudekseen. Nämä tulokset eivät kuitenkaan kerro, soveltuuko menetelmä heille, jotka ovat kokemuksensa mukaan musikaalisuusasteikolla alle nelosen tasolla.

Menetelmän sisällöt huomioiden toteutus ei kuitenkaan vaadi ohjaajalta laulua eikä soittotaitoa. Ohjaajalta vaaditaan ainoastaan kykyä erottaa äänen ominaisuuksia, jota teorian mukaan 3–5-vuotias lapsi pystyy erottamaan ja konkretisoimaan näihin liittyviä käsitteitä. Menetelmän ohjaajalla on hyvä olla jonkin verran etukäteistietoa käytettävissä olevista soittimista ja niiden käytöstä. Hänen tulisi myös erottaa eri ääniä toisistaan ja äänimassasta. Kuunteleluun ohjaus ei vaadi ohjaajalta mitään musikaalisuuteen liittyvää. Edellä mainittuihin tietoihin peilaten on oletettavaa, että lähes jokainen varhaiskasvatukseen osallistuva on kykenevä ohjaamaan Musisoitu äänimaailma -menetelmää musikaalisuudestaan riippumatta.

7 POHDINTA

7.1 Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Luvat opinnäytetyölle on haettu asianmukaisesti. Tutkimuslupa (liite 4) on haettu Imatran varhaiskasvatuspäälliköltä Imatran kaupungin ohjeistuksen mukaisesti (Imatra). Opinnäytetyön menetelmän testausosaan osallisten lasten vanhemmille on toimitettu kirje, jossa kerrotaan tutkimuksesta ja pyydetään heidän suostumustaan lapsensa osallistumiseen (liite 5). Jokaisen tutkimukseen osallistuneen lapsen huoltajalta on kirjallinen suostumus.

Lapsia itseään ei ole informoitu havainnoinnista. Informointia ei pidetty tarpeellisena, koska tutkimuksessa ei varsinaisesti havainnoitu lapsia tai heidän toimintaansa, vaan menetelmän toimivuutta heidän avullaan. Menetelmän toimivuuden ja kaikkien osallistumisen tarkkailun vuoksi käytettiin menetelmäloMAKEissa lapsien etunimiä, mutta näitä tietoja ei ollut tarpeen julkaista tutkimukseni yhteydessä. Tällainen lapsille tarpeeton informaatio olisi voinut olla heille enemmän hämmentävää kuin ymmärrettävää tai hyödyllistä.

Opinnäytetyössä ei ole käytetty tutkimukseen osallistuneista henkilöistä mitään tunnisteellista tietoa. Osallistuneista ei kerrota nimiä eikä raportoinnissa mainita päiväkotia, jossa testaus on suoritettu. Kerrotuista havainnoinneista ei käy ilmi, keneen ryhmän lapsista mikäkin raportoitu asia liittyy. Kun työstä ei käy ilmi, eikä pysty päättelemään kenenkään tutkimukseen osallisen henkilöllisyyttä tieto ei ole tunnisteellista (Tietoarkisto 2018). Ainoa työstä esille käyvät tieto on Imatran kaupunki, jolta tutkimuslupa on haettu.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida validointiperiaatteiden avulla. Näistä periaatteista käytettävimmät toimintatutkimuksen arviointiin ovat reflektiivisyys ja toimivuus. (Heikkinen ym. 2010, 149, 154.) Opinnäytetyössä menetelmätestauksen tapahtumat on esitetty niin, että lukijalle käy ilmi reflektointiprosessi eli se, mitä on havainnoitu ja miten näiden havaintojen pohjalta toimintaa on kehitetty. Tämän raportoinnin perusteella kehittämisprosessi on

avoin ja antaa lukijalle mahdollisuuden itse arvioida tutkimuksen todenmukaisuutta.

Toimivuusperiaatteen mukaan tutkimusta arvioidaan hyödyn näkökulmasta. Tässä ajatellaan, että totuus muodostuu ideoiden hyödyistä ja toimivuudesta. (Heikkinen ym. 2010, 155-156.) Idea eli menetelmä on tutkimuksen edetessä ja aineiston analyysissä todettu toimivaksi toteuttaa ja tarkoituksessaan hyödylliseksi. Se on todettu käyttökelpoiseksi määritellyssä ympäristössä eli päiväkodissa. Kritiikki luotettavuuden arvioinnissa kohdistuu sekä kehittämistoiminnan testausten että menetelmää arvioineiden määrään.

Luotettavuuden lisäämiseksi menetelmää olisi voinut testata useampia kertoja ja useammalla ikäryhmällä. Useammilla testauskerroilla olisi voitu jatkaa kehittämisprosessia nykyistä pidemmälle ja laajentamalla testausta 3- ja 6-vuotiaiden piiriin, olisi saatu vastaus menetelmän toimivuudesta kattamaan lähes koko varhaiskasvatusikäluokka.

Palautetta menetelmästä olisi voinut kysyä nykyistä laajemmalla otannalla varhaiskasvattajia. Tämä olisi antanut laajemman katsauksen varhaiskasvatuksen henkilöstön mielipiteistä koskien menetelmän soveltuvuutta ja tärkeyttä. Lisäksi olisi saanut suuremman määrän henkilöitä arvioimaan omaa musiikkisuuttaan ja kertomaan siihen pohjaten mahdollisuuksistaan ohjata menetelmää.

7.2 Johtopäätökset

Musiikkikasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Musiikilla on tutkittu olevan vaikutusta lasten aivojen kehittymiseen (Huotilainen 2009, 41) äänikokeilujen ja omien sävellysten on tutkittu kehittävästä luovuudesta ja ongelmanratkaisukykyä (Ruokonen 2009, 23). Varhaiskasvatussuunnitelma (Opetushallitus 2016) antaa musiikkikasvatukselle hyvin laaja-alaiset tavoitteet ja mahdollisuudet.

Tutkimuksessa ja testauksessa Musisoitu äänimaailma -menetelmä todettiin käytännössä toimivaksi. Kuten teorian tiedon valossa oli oletettavissa, myös

saadun palautteen perusteella, menetelmä soveltaa ansiokkaasti varhaiskasvatussuunnitelman musiikkikasvatukselle määrittelemää linjaa (Opetushallitus 2016). Musisoitu äänimaailma -menetelmä täyttää suuren osan musiikkikasvatukselle määritellyistä tavoitteista.

Menetelmä soveltuu toteutettavaksi 4–5-vuotiaiden lasten kanssa osana varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta. Tämän ikäisten lasten kyvyt olivat sellaisia kuin menetelmän pohjustusvaiheessa löytyneestä Ruokosen tutkimuksesta kävi ilmi (Ruokonen 2009, 23-24). Ne riittivät lähes kaikkien menetelmässä asetettujen tehtävien suorittamiseen. Kuuntelukasvatuksen osuutta pidettiin tärkeänä ja tervetulleena päiväkotimaailmaan. Äänimaailman toteuttaminen musiikillisen keksinnän keinoin sisälsi musiikillisia elämyksiä ja yhdessä tekemisen riemua.

Sekä lapsilta että aikuisilta kerätty palaute menetelmästä oli pääasiassa positiivista. Saadun palautteen ja tehdyn havainnoinnin perusteella menetelmän toteutus on oivallinen keino soittimiin tutustumiseen, musiikilliseen keksintään, kuuntelukasvatuksen toteuttamiseen sekä äänien ominaisuuksien tutkimiseen. Menetelmän toteutus opetti lapsille musiikkikasvatusta sivuten myös muita päiväkotiarjessa tarvittavia tärkeitä taitoja.

Menetelmän testauksessa havaittiin, että soittimiin tutustuminen ennakolta voisi olla tarpeellista. Soittimien soittaminen ja niiden ääniin tutustuminen ennakoon helpottaisi mahdollisesti menetelmän toista ja kolmatta toimintakerraa. Ympäristön äänille vastaavuuksien löytyminen voisi olla helpompaa, kun lapsilla olisi ennestään tiedossa millaisia ääniä soittimet päästävät. Menetelmätestauksessa soittimiin tutustuttiin vasta toisella toimintakerralla äänien ominaisuuksien havainnoin yhteydessä, jolloin aikaa tähän oli rajallisesti. Toteutus kerralla taas soittaminen olisi kaikille varmasti entuudestaan tuttua, jos soittimiin perehdyttäisiin jo etukäteen. Tämän havainnon perusteella tein lisäyksen menetelmäohjeistukseen soittimiin tutustumisesta etukäteen vinkin muodossa (liite 6).

Menetelmän hiomiseksi olisi testauskertoja voinut olla enemmän. Esimerkiksi edellä mainittua soitinten testauskertaa olisi voinut testata menetelmän lisänä käytännössä. Menetelmä kuitenkin todettiin toimivaksi näiden suoritettujen

testausten perusteella ilman erillistä soitin kertaa. Näin ollen loppu hiominen ja muokkaaminen jäävät kunkin menetelmää käyttävän ohjaajan oikeudeksi.

Menetelmän soveltuvuutta varhaiskasvatukseen tukee se, että toteuttaminen ei vaadi suurempia esivalmisteluja eikä ylimääräistä työtä menetelmän ohjaajalta. Menetelmä on toteutettavissa tavanomaisissa varhaiskasvatuksen puitteissa siellä käytössä olevilla välineillä. Kerätyn arvioinnin perusteella menetelmä soveltuu työkaluksi varhaiskasvattajille riippumatta heidän musiikillisista lahjoistaan.

7.3 Oma oppimisprosessi

Työni tavoitteiksi olin asettanut menetelmän testauksen ja käytännössä toimivan menetelmän tuottamisen lisäksi oman musiikkikasvatustuntemukseni kehittämisen ja ohjauskokemuksen kartuttamisen. Musiikkikasvatuksen tuntemustavoite toteutui laajasti jo tutkimukseni teoretiedon kartoitusvaiheessa.

Tietämykseni lasten musiikillisen kehityksen saralla oli hyvin vajavaista. Se keskittyi lähinnä kielenkehityksen näkökulmaan, joka tukee laulujen, loruttelun ja riimittelyn käyttöä musiikkikasvatuksessa. Uutta tietoa sain niin varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksen linjatuista sisällöistä kuin siitäkkin, mihin kaikkien varhaiskasvatusikäiset lapset ovat kykeneviä musiikin saralla.

Näiden lisäksi kuuntelukasvatus oli minulle täysin uusi, joskin erittäin mielenkiintoinen tuttavuus. Tämä tuntui olevan laajemmaltikin hyvin vähän käytetty menetelmä Suomessa, koska tietoa ja tutkimuksia tällä saralla löytyi hyvin vähän. Kokonaisuudessaan tutkimukseni tuntui teettävän niin minulle kuin muille osallistuneille laajalti uutta tietoa musiikkikasvatuksen tueksi.

Omaa kehittymistäni lastentarhanopettajana tuki laajempi tutustuminen uuteen varhaiskasvatussuunnitelmaan, varhaiskasvatustutkimukseen ja muihin varhaiskasvatusta ohjaaviin asiakirjoihin. Myös lastentarhanopettajan tehtävät ja pedagogisen toiminnan suunnittelu konkretisoituivat minulle tutkimustani tehdessä entistä selkeämmin.

Ohjauskokemustani kartutti menetelmän toteuttaminen, sekä toiminnan reflektointi. Tämä oli tärkeää kokemusta tulevaisuutta ajatellen siitä, että hyvän lastentarhanopettajan tulee pystyä arvioimaan toimintaa kriittisesti ja tekemään siihen muutoksia tarpeen mukaan. Tämä ei päde ainoastaan tähän itsekehittämääni toimintaan, vaan kaikkeen toimintaan yleensä lastentarhanopettajan tai muun varhaiskasvattajan ominaisuudessa. Oman toiminnan reflektointi vie asioita eteenpäin ja näin voidaan paremmin saavuttaa haluttuja tuloksia.

7.4 Jatkotutkimukset

Tutkimuksen tulokset ovat kehitetyn menetelmän osalta tällaisinaan hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen musiikkikasvatukseen. Musisoitu äänimaailma-menetelmän ohjeistus ja materiaalit on toimitettu työelämäkumppanille mahdollista hyödyntämistä varten. Lisäksi menetelmäohjeistus materiaaleineen löytyy tämän opinnäytetyön liitteistä (liite 6) kenen tahansa siitä kiinnostuneen käytettäväksi.

Jatkotutkimuksia aiheesta voisi toteuttaa laajentamalla menetelmän testausta oman tutkimukseni ulkopuolelle jääviin ikäryhmiin. Menetelmää voisi kehittää soveltamalla sitä näille tutkimukseni ulkopuolelle jääneille ryhmille käytännössä toimivaksi. Tämä laajentaisi menetelmän soveltuvuutta koko varhaiskasvatuksen käyttöön.

Omassa tutkimuksessani kaksi henkilöä oli arvioinut menetelmää pelkän ohjeistuksen avulla seuraamatta menetelmän toteutusta. He eivät toteuttaneet menetelmää käytännössä, he vastasivat kyselyyn ainoastaan menetelmän ohjeistukseen perustuen. Jakamalla menetelmän materiaalin useamman menetelmästä tietämättömän varhaiskasvattajan käyttöön, voisi selvittää Musisoitu äänimaailma -menetelmäohjeistuksen ja materiaalien selkeyttä ja käyttökelpoisuutta. Tällainen tutkimus antaisi tietoa ohjeistuksen selkeydestä ja menetelmän toteutettavuudesta sekä levittäisi menetelmää suuremman varhaiskasvattajajoukon tietoon.

LÄHTEET.

Hakomäki, H. 2007. Tarinasäveltämisen taito. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus 2016.

Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) 2010. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura 2010.

Huotilainen, M. 2009. Musiikki ja oppiminen aivotutkimuksen valossa. Teoksessa: Opetushallitus. 2009. Taide ja taito - kiinni elämässä. TaiTai taide- ja taitokasvatus. Moniste 2/2009. Helsinki 2009. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://studyguidefinland.fi/download/49220_taide_ja_taito.pdf#page=41 [viitattu 11.12.2017].

Imatra. WWW-sivu. Saatavissa: <https://www.imatra.fi/tutkimusluvut> [viitattu: 6.6.2018].

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja- sarja. Jyväskylä.

Kankkunen, O-T. 2012. Käy kuuntelemaan! Äänikävely ja ääniympäristön havainnointi. Artikkelit. Tampere University Press. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67929/J%E4rjen%20ja%20arjen%20%E4%E4ni%E4_Kankkunen.pdf?sequence=1 [viitattu 29.12.2017].

Kankkunen, O-T., Uimonen, H. & Kytö, M. (toim.) 2015. R. Murray Schafer Kuuntelukasvatus: 100 kuuntelu- ja ääniharjoitusta. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja C. Oppimateriaaleja 18. Tampere.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatuksen perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. PDF-dokumentti. Saatavilla: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf [viitattu: 9.1.2018].

Opetushallitus. 2017. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen. Koulutusmateriaali. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/180946_Vasuperusteet_koulutusmateriaali_Osa_2_netisivuille.pdf [viitattu: 25.3.2018].

Päivähoitoasetus. 1992. Finlex ajantasainen lainsäädäntö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=p%C3%A4iv%C3%A4hoidon%20asetus> [viitattu: 23.3.2018].

Ruohonen, A. 2014. Meidän perhe 9/2014. Soili Perkiö: "Musikaalisuus ei ole osaamista". Artikkel. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.vauva.fi/artikkeli/perhe/vapaa_aika/soili_perkio_musikaalisuus_ei_ole_osaamista [viitattu: 16.1.2018].

Ruokonen, I. 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa: Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin luumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn lectura ab.

Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa: Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.). 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Opas 3. Helsinki 2009. PDF-dokumentti. Saatavissa: [file:///C:/Users/Riikka/Downloads/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Riikka/Downloads/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b%20(2).pdf) [viitattu: 28.12.2017].

Ruokonen, I. 2011. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa: Hujala, E. & Turja L. (toim.). 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_1.html [viitattu: 27.3.2018].

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Oppimateriaaleja. Puheenvuoroja 72. Turun ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> [viitattu: 24.4.2018].

Sibelius-Akatemia. 2009. The Finish journal of music education. Vsk. 12 nro 1. Artikkel. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://musiikkisokkelo.blogspot.fi/2013/09/ellen-urho-ja-liisa-tenkku-1970-luvun.html> [viitattu: 16.1.2018].

Tietoarkisto. 2018. Aineistohallinnan käsikirja. Tunnisteellisuus ja anonymisointi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi.html#milloin-tieto-on-tunnisteellista> [viitattu: 6.4.2018].

Varhaiskasvatuslaki. 2015. Finlex ajantasainen lainsäädäntö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036> [viitattu: 28.12.2017].

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Väkevä, L. 2011. Keksimistehtävä musiikin oppimistulosten arvioinnissa – musiikin tekeminen luovuuden kanavoijana. Teoksessa: Lahtinen, S.& Hilmola, A. (toim.) 2011. Taito- ja taideaineiden oppimistulokset – asiantuntijoiden arviointia. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2011:11. Tampereen Yliopistopaino Oy. PDF-dokumentti. Saatavissa: [http://www.oph.fi/download/131643_Taito-
_ja_taideaineiden_oppimistulokset - asiantuntijoiden arviointia.pdf](http://www.oph.fi/download/131643_Taito-ja_taideaineiden_oppimistulokset_-_asiantuntijoiden_arviointia.pdf)
[viitattu: 30.5.2017].

Menetelmän havainnointi lomakkeet**Vaihe 1 Kuullun äänimaiseman havainnointi lapsiryhmän kanssa****Osallistuminen:**

Kuinka moni ryhmän lapsista kuunteli ympäristön ääniä?

Erytishuomiot aiheesta?

Kuinka moni lapsi osallistui kertomalla kuulemiaan ääniä ryhmässä?

Erytishuomiot aiheesta?

Kuinka moni lapsi osasi kertoa kuulemastaan? (kuvailla ääntä, kertoa mistä se kuului jne.)

Erytishuomiot aiheesta?

Menetelmän havainnointi lomakkeet**Onnistuiko vaihe 1?****Onnistui, mitkä tekijät tähän vaikuttivat?****Ei onnistunut, mitkä tekijät tähän vaikuttivat?****Miten jatketaan vaiheeseen 2?**

Vaihe 2 Äänten ominaisuuksien havainnointi**Osallistuminen:**

Kuinka moni lapsista osallistui äänten pohtimiseen?

Erityishuomiot aiheesta?

Kuinka moni lapsi uskalsi tuoda ajatuksensa julki/osallistua keskusteluun ryhmässä?

Erityishuomiot aiheesta?

Kyvyt:

Pystyikö lapset kuvailemaan ääniä adjektiivein?

Pystyikö lapset hahmottamaan äänien ominaisuuksia?

Keksivätkö lapset, kuinka ääniä pystyttäisiin tuottamaan?

Kuinka paljon ja minkälaista avustusta tarvittiin ohjaajan taholta vaiheen 2 toteuttamisessa?

Onnistuiko vaihe 2?

Onnistui, mitkä tekijät tähän vaikuttivat?

Ei onnistunut, mitkä tekijät tähän vaikuttivat?

Miten jatketaan vaiheeseen 3?

Vaihe 3 Äänimaiseman toteuttaminen lapsiryhmän kanssa**Osallistuminen:**

Kuinka moni lapsista osallistui toimintaan tuottamalla jotakin ääntä?

Osallistuiko joku toimintaan jollakin muulla tavoin?

Huomiot aiheesta?

Kyvyt:

Onnistuiko äänen teko?

Huomiot aiheesta?

Onnistuiko ominaisuuksien huomiointi/muuttaminen tarvittaessa?

Huomiot aiheesta?

Kuinka nauhoite toimi tilanteessa? Motivoiko? Innostiko?

Pystyttiinkö nauhoitetta kuuntelemalla tekemään havaintoja tuotoksesta? Mitä?

Valmistuiko yhteinen tuotos?

Onnistuiko vaihe 3?

Onnistui, mitkä tekijät tähän vaikuttivat?

Ei onnistunut, mitkä tekijät tähän vaikuttivat?

Yhteenveto ja päätelmät koko menetelmästä ja sen toimivuudesta:

Ohjauksen/menetelmän arviointilomake henkilökunnalle (Lomake 1).

Ensimmäinen kerta:

Kuullun äänimaiseman havainnointi lapsiryhmän kanssa.

Kuinka musikaaliseksi koet itsesi asteikolla 1-10?

Oliko ohjaus mielestäsi selkeää ja ymmärrettävää?

Olisitko tehnyt jotain toisin? Mitä?

Kuinka mielenkiintoisena koit äänimaiseman havainnoinnin lapsiryhmän kanssa asteikolla 0-4? Ympyröi kuvaavin vaihtoehto.

0= en yhtään mielenkiintoisena

1= en ole juuri ollenkaan kiinnostunut

2= kiinnostukseni heräsi

3= mielenkiintoisena

4= erittäin mielenkiintoisena

Voisitko itse toteuttaa tällaisen tuokion? Miksi?

Koetko tällaisen toiminnan tärkeänä päiväkodissa? Miksi?

Muu palaute tai muut huomiot:

Ohjauksen/menetelmän arviointilomake henkilökunnalle (Lomake 2).

Toinen kerta:

Äänien ominaisuuksien tutkiminen lapsiryhmän kanssa.

Oliko ohjaus mielestäsi selkeää ja ymmärrettävää?

Olisitko tehnyt jotain toisin? Mitä?

**Kuinka mielenkiintoisena koit äänien ominaisuuksien tutkimisen lapsiryhmän kanssa asteikolla 0-4?
Ympyröi kuvaavin vaihtoehto.**

0= en yhtään mielenkiintoisena

1= en ole juuri ollenkaan kiinnostunut

2= kiinnostukseni heräsi

3= mielenkiintoisena

4= erittäin mielenkiintoisena

Voisitko itse toteuttaa tällaisen tuokion? Miksi?

Koetko tällaisen toiminnan tärkeänä päiväkodissa? Miksi?

Muu palaute tai muut huomiot:

Ohjauksen/menetelmän arviointilomake henkilökunnalle (Lomake 3).

Kolmas kerta:

Äänimaiseman toteuttaminen lapsiryhmän kanssa.

Oliko ohjaus mielestäsi selkeää ja ymmärrettävää?

Olisitko tehnyt jotain toisin? Mitä?

Kuinka mielenkiintoisena koit äänimaiseman toteuttamisen lapsiryhmän kanssa asteikolla 0-4? Ympyröi kuvaavin vaihtoehto.

0= en yhtään mielenkiintoisena

1= en ole juuri ollenkaan kiinnostunut

2= kiinnostukseni heräsi

3= mielenkiintoisena

4= erittäin mielenkiintoisena

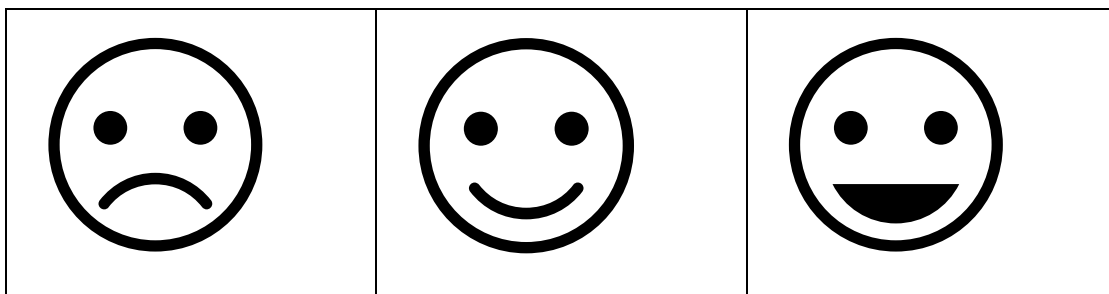
Voisitko itse toteuttaa tällaisen tuokion? Miksi?

Koetko tällaisen toiminnan tärkeänä päiväkodissa? Miksi?

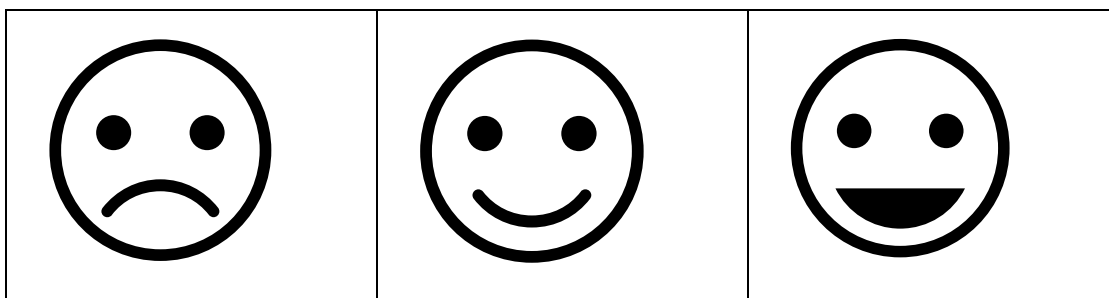
Muu palaute tai muut huomiot:

Haastattelupohja lapsille menetelmän toimivuudesta

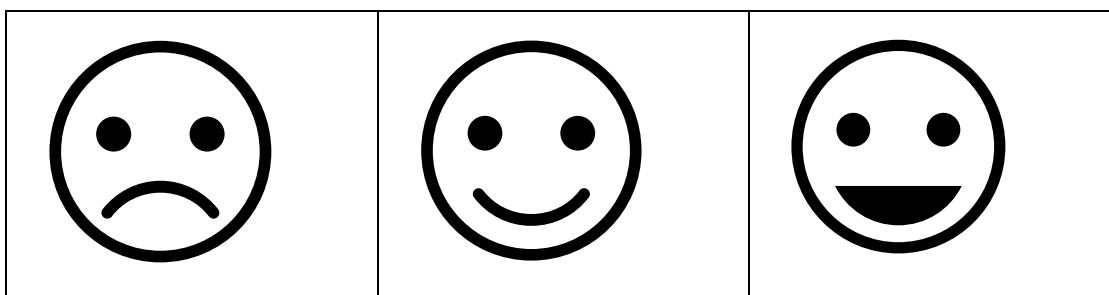
Millainen oli mielestäsi ensimmäinen kerta eli kuuntelukerta?

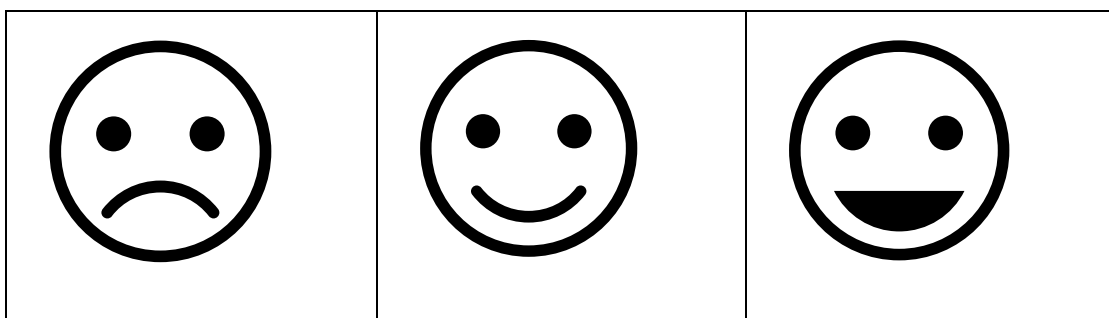
Millainen oli mielestäsi toinen kerta, jolla sait kuvailla ääniä ja miettiä niiden ominaisuuksia?

Millainen oli mielestäsi kolmas kerta, jolla tehtiin itse ääniä?

Millä mielellä tekisit tällaista uudelleen?

Alkukartoituksen perusteella teen teemahaastattelu kysymykset lapsille.

Mielestäsi kuuntelu kerta oli _____, kertoisitko minulle miksi?

Mikä ensimmäisessä kerrassa oli parasta?

Mikä oli tyhmintä?

Mitä olisi voitu tehdä, että olisi ollut mielestäsi (vielä) mukavampaa?

Mielestäsi toinen kerta, jolla mietittiin äänien ominaisuuksia oli _____, kertoisitko minulle miksi?

Mikä tässä kerrassa oli parasta?

Mikä oli tyhmintä?

Mitä olisi voitu tehdä, että olisi ollut mielestäsi (vielä) mukavampaa?

Mielestäsi kolmas kerta, jolloin tehtiin itse ääniä oli _____, kertoisitko miksi?

Mikä oli parasta?

Mikä oli tyhmintä?

Mitä olisi voitu tehdä, että olisi ollut mielestäsi (vielä) mukavampaa?

Sinusta olisi _____ tehdä tämä uudestaan, miksi?

Mikä oli mielestäsi mukavinta näiden kolmen päivän aikana?

Mikä oli kaikista kurjinta?

Oliko joku mielestäsi liian helppoa?

Oliko joku liian vaikeaa?

IMATRAN KAUPUNKILUPA-ANOMUS/PÄÄTÖS

Hyvinvointipalvelut
Virastokatu 2
55100 IMATRA

TUTKIMUSSUUNNITELMA

<p>Opiskelija / opiskelijat: Riikka Martikainen Ohjaaja / ohjaajat: Karoliina Rötö Tutkimuksen nimi: Musisoitu äänimaisema- menetelmä musiikkikasvatukseen varhaiskasvatuksessa Luvan myöntäjä:</p>	
<p>1. Tutkimuksen tausta, tarkoitus Ja tutkimustehtävät: Työni tavoitteena on testata uudenlaista kuuntelukasvatusta ja musiikkikasvatusta yhdistävää menetelmää lapsiryhmässä ja luoda toimiva menetelmä käytettäväksi varhaiskasvatuksen kuuntelu- ja musiikkikasvatuksessa. Menetelmän tarkoituksena on lisätä kuuntelukasvatusta päiväkodissa ja lisäksi laajentaa musiikkikasvatusta näkemystä pelkkien lauluhetkien ulkopuolelle ja näin ollen tukea kaltaisiani laulutaidottomia ja epämusikaalisia lastentarhan opettajia työhönsään. Menetelmän testaus olisi tarkoituksena suorittaa</p>	
<p>2. Keskeiset käsitteet Ja lähteet: Musiikkikasvatusta, kuuntelukasvatusta, äänen ominaisuuksien tutkiminen ja osallisuus ovat keskeisiä käsitteitä työssäni. Keskeisiä lähteitä ovat: varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan., Ruokonen, I. 2001. Äänimaisia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. j Kankkunen, O-T., Uimonen, H. & Kytö, M. (toim.) 2015. R. Murray Schafer Kuuntelukasvatusta: 100 kuuntelu- ja äänihäntä.</p>	
<p>3. Tutkimuksen lähestymistapa, aineiston keruumenetelmä Ja aineisto: Kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus. Aineiston keruumenetelminä ovat havainnointi ja haastattelut. Havainnoin lapsia ja lapsiryhmää menetelmäni testauksen aikana ja pyrin näin selvittämään menetelmäni toimivuutta. Musisoitua tuotosta (ääntä) on tarkoitus nauhoittaa ja nauhoitetta käytetään tuotoksen tutkimiseen ja mahdolliseen paranteluun lasten kanssa, sekä mahdollisesti valmiintyöni raportoinnissa tai esityksessä. Lisäksi haastattelen lopuksi sekä ryhmän lapsia että aikuisia kerätäkseni materiaalia menetelmäni innostavuudesta, käytettävyydestä, mahdollisuuksista a kehittämiskohteista.</p>	
<p>4. Tutkimuksen ajoitus- ja rahoitussuunnitelma: Tutkimukseni käytännön osa sijoittuisi ennalta sovitusti viikoille 8 ja 10. Raportin tulisi olla valmiina toukokuussa 2018 ja julkisessa tietokannassa Theseuksessa viimeistään syksyllä 2018. Rahoitusta tutkimukseni ei vaadi.</p>	
<p>Päiväys: 5.2.2018 Yhteystiedot: Riikka Martikainen, sosionomiopiskelija, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu u. puh. [redacted] mail.com</p>	<p>Allekirjoitukset: sähköposti: [redacted]</p>
<p>Lupa myönnetään ☒ Lupa ei myönnetä ☐ Tutkimuksessa ja raportoinnissa tulee huolehtia e-luvan saannin ehdot / perustelut: ole mahdollinen Luvansaannin ehdot</p>	<p>744z JS</p>
<p>Päiväys: 9.2.2018</p>	<p>Allekirjoitus: </p>

Lupakysely tutkimukseen osallistuneiden lasten vanhemmille

Hei!

Olen Riikka Martikainen, ***. Opiskelen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK)-tutkintoa. Tavoitteenani on sosionomi, lastentarhanopettajan pätevyys. Opintoni ovat siinä pisteessä, että vuorossa on opinnäytetyö.

Työni tavoitteena on testata uudenlaista kuuntelukasvatusta ja musiikkikasvatusta yhdistävää menetelmää. Tämän testauksen avulla pyrin luomaan käytännössä toimivan menetelmän päiväkodin kuuntelu- ja musiikkikasvatukseen. Menetelmän tarkoituksena on lisätä kuuntelukasvatusta päiväkodissa ja lisäksi laajentaa musiikkikasvatusta näkemystä pelkkien lauluhetkien ulkopuolelle ja näin ollen tukea kaltaisiani laulutaidottomia ja epämusikaalisia lastentarhan opettajia työssään.

Porukka jaetaan kahteen ryhmään ja testaukseen sisältyy kolme toimintakertaa molempien ryhmien kanssa. Ensimmäisellä kerralla äänimaiseman kuuntelua, toisella kerralla äänien ominaisuuksien pohtimista ja kolmannella kerralla olisi tarkoituksena toteuttaa kuultua äänimaisemaa lasten parhaaksi katsomilla välineillä. Tällä kolmannella kerralla nauhoitan äänituotoksen nauhurilla. En kuvaa lapsia, nauhoitan ainoastaan tuotetun äänimaiseman.

Tarkoitukseni on kerätä tutkimusmateriaalia havainnoimalla lapsia ja heidän toimintaansa menetelmäni toteutuksessa. Lisäksi haastattelisin lopuksi osallistuneita lapsia menetelmän toimivuudesta ja toteutuksesta.

Kaikki tekemäni havainnoinnit ovat vain omaan ja mahdollisesti *** ryhmän henkilökunnan käyttöön ja lopullisessa työssä ei mainita nimiä, eikä lapset ole siinä tunnistettavissa. Sitoudun myös noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita ja salassapitosäädöksiä. Valmis opinnäytetyö julkaistaan valtakunnallisessa Theseus-tietokannassa, jossa raportti on vapaasti saatavilla.

Annan aiheesta mielelläni lisätietoja tarvittaessa sähköpostilla osoitteessa ***@gmail.com.

Pyydänkin nyt teidän suostumustanne lapsenne osallistumiseksi kehittämäni toimintaan ja opinnäytetyöni toteutukseen tässä kirjeessä määritellyllä tavalla. Suostumukseksi pyytäisin teitä täydentämään ja allekirjoittamaan alla olevan lupalapun ja toimittamaan *** ryhmän henkilökunnalle 16.2. mennessä.

Annan luvan lapselleni nimeltään _____ osallistua Riikka Martikaisen opinnäytetyön testiryhmään osana päiväkodin toimintaa.

Luvan myöntäjän allekirjoitus _____
ja nimen selvennös _____

Menetelmäohje ja menetelmässä käytettävät lomakkeet

MUSISOITU ÄÄNIMAAILMA- MENETELMÄ

Musisoitu äänimaailma- menetelmä yhdistää kuuntelukasvatusta, äänten ominaisuuksien tutkimista ja musisoitua lasten mielikuvitusta ja luovuutta käyttäen ja ruokkien. Menetelmä mukaillee osittain R. Murray Schaferin kuuntelukasvatusta pedagogiikkaa ja siihen liittyviä harjoitteita. Menetelmän idea on antaa lapsille uudenlaisia musiikillisia kokemuksia ja lisätä lasten kiinnostusta musiikkiin sekä antaa musiikkikasvatukseen hiukan uutta näkökulmaa.

Tämä kuuntelukasvatukseen, musisointiin ja äänten tuottamiseen painottuva menetelmä sopii myös epämusikaalisemmalle varhaiskasvattajalle. Toteuttaminen ei vaadi laulu- tai soittoaikaa, eikä muutakaan musikaalisuutta. Tästä syystä se voi saada uudella tavalla innostumaan musiikista myös ne lapset, jotka eivät erityisemmin perusta lauluhetkestä.

Menetelmää on testattu 4–5-vuotiailla lapsilla, mutta soveltuvuus ylittää oletettavasti kaikkiin yli 3-vuotiaisiin lapsiin. Menetelmä on muokattavissa oman lapsiryhmän tarpeisiin ja kaikkia osioita voi käyttää myös erillisinä toimintoina soveltaen. Parhaiten menetelmän sisältämät tuokit ovat toteutettavissa pienryhmissä (4-6hlö).

Musisoitu äänimaailma- menetelmä sisältää kolme toimintakertaa:

1. Kuuntelu ja äänimaailman havainnointi

Tämän tuokion voi toteuttaa missä tahansa, riippuen siitä minkä tyyppistä äänimaisemaa haluaisi lasten kuuntelevan. Kuunteluun sopii hiljainen metsä, vilkkaan kadun varsi tai vaikkapa leikkitalan viereinen huone. Mikä tahansa, kunhan lapsilla on mahdollisuus keskittyä vain kuunteluun ilman häiriötekijöitä.

Kuuntelu kerralla pidetään yksi tai useampi hiljainen hetki, jolloin keskitytään ainoastaan kuuntelemaan ympäristön ääniä. Nämä lasten kuulemat äänet kirjataan sitten ylös ja pyydetään lasta kuvailemaan ääniä taulukon 1 kysymysten mukaisesti (taulukko 1 liitteenä).

Tämä kerta on mahdollista toteuttaa isommassakin ryhmässä esim. kaksi pienryhmää yhdistämällä. Tämä mahdollistaa ryhmien muokkauksen myöhemmille kerroille vapaammin, kun useampi lapsi on kuullut saman äänimaiseman.

2. Äänien ominaisuuksien tutkiminen

Tämän tuokion ajatuksena on tutkia ensimmäisellä kerralla kuultuja ääniä ja niiden ominaisuuksia. Tuokiossa mietitään yhdessä, millaisia äänet olivat. Mikä on kova ja mikä hiljainen ääni, kuuluiko ääni koneesta, ihmisestä vai luonnosta, oliko ääni pitkä- vai lyhytkestoinen, sekä miten/mistä voisi kuulua samankaltainen ääni.

Tämän tuokion toteuttamiseen varataan erilaisia ääniä tuottavia soittimia ja materiaaleja. Lisäksi lapset voivat osata ja haluta tuottaa ääniä suullaan tai kehollaan. Äänien ominaisuudet ja tuottamistavat kirjataan taulukkoon 2 (taulukko 2 liitteenä).

Soittimet ja materiaalit voi pitää inspiraation lähteenä esillä koko tuokion ajan tai ottaa ne esille vasta tuokion loppupuolella. Koko ajan esillä olevat soittimet todennäköisesti lisäävät soittaen toteutettuja ääniä ja soittimien piilossa pitäminen inspiroi muuten tuotettuihin ääniin.

3. Äänimaailman toteuttaminen

Tällä kerralla pyritään toteuttamaan ensimmäisellä kerralla kuullut äänet toisella kerralla päätetyillä keinoilla. Tuotoksena tulisi syntyä yhdessä tehty kokonaisuus, jossa kaikki kuullut äänet pääsevät kuuluville.

Toteutusta tehdessä sovitaan, kuka lapsista tekee mitäkin ääntä, mitkä äänet kuuluvat jatkuvasti ja mitkä vain välillä ja mitkä kuuluvat vain kerran. Lapsien kanssa on hyvä sopia jokin merkki/merkit, milloin kukakin tuottaa ääntään, jos ääni ei kuulu koko aikaa. Tällainen merkki voi olla, vaikka kosketus tai käden nostaminen.

Tämä musisointiesitys nauhoitetaan ja nauhoite kuunnellaan yhdessä lasten kanssa. Nauhoitteelta havainnoidaan pääsevätkö kaikki äänet kuuluville ja kuulostaako kokonaisuus oikealle. Jos jokin ääni ei kuulu tai äänimaailma ei muuten kuulosta oikealle, mietitään yhdessä mitä voisi tehdä tilanteen korjaamiseksi. Pitääkö jonkun äänen kuulua esimerkiksi hiljempaa, jotta toinen pääsee kuuluville. Teos nauhoitetaan ja kuunnellaan niin monta kertaa, jotta tekijät ovat tyytyväisiä tuotokseen. Toteutuksen apuvälineeksi on laadittu taulukko 3 (taulukko 3 liitteenä), johon kirjataan mitä ääntä tehdään, ominaisuudet ja kuka ääntä tekee. Taulukko auttaa ohjaajaa ohjaustilanteessa ja toimii muistin tukena.

Tätä toteuttamistuokiota varten tulee varata ne välineet, joita on toisella kerralla päätetty tarvita. Lisäksi tulisi olla jokin väline esityksen nauhoittamiseksi ja toistamiseksi. Tähän sopii vaikkapa matkapuhelin, jossa on nauhuri/tallennin.

Vinkki: Suosittelisin vielä ennen menetelmän aloittamista tutustumaan lapsiryhmän kanssa käytettävissä oleviin soittimiin. Tämä voi helpottaa toimintaa äänien ominaisuuksien pohtimiskerralla, jolloin mietitään, kuinka ääniä voisi toteuttaa. Myös toteuttamiskerta helpottuu, kun lapsilla on jo osaaminen soitinten käsittelyyn entuudestaan.

Hauskoja hetkiä Musisoitu äänimaailma- menetelmän parissa!

